

Love

DRUGI ZVEZEK:
POUK O VZGOJI

† ANTON BONAVENTURA

ŠKOF LJUBLJANSKI

TISK KATOLIŠKE TISKARNE.

S

PO

Fr. Sovinarščak
Ljubljana. 1910.

STARŠEM

POUK O VZGOJI

.....
SPISAL

† ANTON BONAVENTURA
ŠKOF LJUBLJANSKI
.....

Darj. ad 39080

V LJUBLJANI, 1910

TISK KATOLIŠKE TISKARNE.

39080 80

030006650

Vsebina.

	Stran
Staršem	1
1. Pred porodom	3
2. Mati po porodu	7
3. Otrok po porodu	11
4. Otrokova hrana	14
5. Še druge skrbi za telo	21
6. Začetek dušnega življenja	30
7. Prva zavednost otrokova	35
8. Samozavest	37
9. Vzgoja za večnost	43
10. Vzgoja ob času šole	53
11. Vzgoja za sveto čistost	59
12. Spolni pouk	67
13. Greha ne	82
14. Konec	93

Staršem.

Priznано je, da največja umetnost je vzgoja otrok. Ko umetnik iz kamna kleše človeško podobo, se mu kamen ne upira, ker je mrtev; pač pa se more staršem upirati otrok, ko se prizadevajo lepo ga izobraziti, ker ima prosto voljo in premnogo raznih moči v njej.

Zato pa vzgoja včasih uspeva jako slabo. Kako strastni postanejo nekateri otroci! Kako sirovi in razuzdani nekateri sinovi, kako lahko-umna in poželjiva nekatera dekleta! In v take strasti večkrat zabredejo, preden se prav spoznajo, preden se prav zavedajo. Odtod silni napor, silne borbe v srcu onih zavednih mladeničev in deklet, ki se spoznajo, pa bi radi obrzdali divje strasti in bi radi pošteno živeli.

Take nesreče zakrivi naša človeška narava, ki je k slabemu nagnjena, zakrivi pa še večkrat napačna vzgoja. Vam staršem ničesar ne očitam: saj se niste nikoli učili, kako bi se morali ravnati, da bi otroke prav vzgojili, in vendar je vzgoja največa umetnost.

Res, nekateri starši imate v rokah knjižico „Pouk krščanskim staršem“, skoraj povsod matere rade zahajate k vsakoletnemu večkratnemu pouku o vzgoji otrok. To je lepo, vendar pa to še

ne zadostuje. Manjka Vam prav natančnega pouka, kako se morate ravnati koj od začetka otrokovega, da se Vaš otrok dušno in telesno lepo razvije, da se utrdi in pripravi posebno za oni čas, ko se začuti spolni nagon, ko se začutijo silne nečiste izkušnje in v katerem premnogi padejo, ter globoko v nesramnost zabredejo, škodujejo sebi na duši in na telesu, pa tudi druge za seboj v blato potegnejo.

Tak natančen pouk je posebno kočljiv. Mora namreč govoriti o človeškem telesu in njegovih delih, o spolu in spolnem življenju. O tem se je že marsikdo premislil pisati, pa morda ravno zato o tem nobenega pravega pouka nimamo.

Življenje naše mladine mi je precej dobro znano, in prepričan sem, da bi naši mladeniči in naša dekleta mnogo čistejši ostali v mislih, željah in dejanjih, ako bi bili bolje poučeni o stvareh, ki se tičejo šeste božje zapovedi.

V dnu srca sem bil že davno prepričan, da je preiščljn pouk v tem oziru posebno Vam staršem potreben, toda ravno radi prej omenjenih kočljivih stvari se mi je vselej odsvetovalo, da biga Vam oskrbel. Mnogo sem molil in preiščljeval in odločil sem se naposled, da Vam ga vendarle podam.

Nauke, kako mora mati skrbeti za svoje zdravje in za zdravje otroka, in pa nauke, ki govore o škodljivem vplivu nesramnih misli, želja in dejanj za telesno in dušno zdravje mladine, sem posnel po priznani dobrih zdravniških knjigah in je ta del rokopisa pregledal in izpopolnil tukajšnji zdravnik, in se lahko zanesete; nauke o vzgoji pa sem vzel iz navodil krščan-

skih vzgojiteljev, kakor sem pred Bogom spoznal, da je prav.

Po tej pripravi Vas, starše, lepo prosim, da mi sledite in sprejmete navodila za vzgojo otrok od spočetja do petnajstega, šestnajstega leta njihove starosti. Fantom in dekletom, ženinom in nevestam pa sem poskrbel še poseben pouk.

I.

Pred porodom.

Začne se vzgoja že pred porodom, koj ko je dete začeto in žena postane mati, kar je za ženo posebna čast, za očeta izredno veselje.

Pa tudi kolika skrivnost je začetek otroka! Saj pri tem sam Bog sodeluje, ki koj pri spočetju otroku ustvari neumrljivo dušo. Vidiš, dragi oče, s Teboj deluje Bog; glej, presrečna mati, s Teboj in v Tebi deluje Bog. S kako svetim strahom in kako premišljeno in pripravljeno se morata združevati v dosego namena, ki ga ima sveti zakon!

Duša, ki jo Bog v Tvojem telesu, o mati, vdihne Tvojemu otroku, ta duša stori, da otrok živi, da se telesno razvija, da dobiva v Tebi človeško podobo.

Je pa otrok s Teboj tesno združen, živi in hrani se od Tvoje srčne krvi, pa tudi dušno življenje Tvoje se prenese v dušo otrokovo: Ti in Tvoj otrok sta nekako v eno življenje združena.

Iz tega pa tudi razvidiš, kako moreš v tem času skrbeti za svoje telo, pa tudi za svojo dušo, ako hočeš, da bo Tvoj otrok zdravega telesa in čiste duše. Pa tudi Ti, oče, kako nežno moraš v

tem času z ženo ravnati, da je ne užalostiš, ne raztogotiš, da je s pretežkim delom ne mučiš, ker po materi bi Ti škodoval otroku, kateremu si Ti dal pogoje za življenje.

Na kaj naj torej pazi mati v tem svetem času tekom devetih mesecev? ¹

1. Pazi na hrano. Splošno so dovoljene vse jedi, na katere si sicer bila navajena. Škodljiva pa bi bila vsaka nezmernost; posebno zvečer in v drugi polovici nosečnosti ne kaže preveč preoblagati želodca. Lakoto trpeti iz strahu pred jutranjimi slabostmi ali bljuvanjem bi bilo nezmiselno. Postane bljuvanje nadležno in mučno, vprašaj za svet zdravnika; večinoma se bo stvar dobro končala. Varuj pa se težko prebavljivih, drob napenjajočih jedil. Lahke mesne jedi z zelenjavo, sveže ali še bolje kuhano sadje, mehko kuhana jajca, predvsem pa mleko in mlečne jedi so najprikladnejša, obenem pa lahko prebavljiva hrana.

Najboljša pijača je zdrava voda. — Malo vina, vodi primešanega, tudi ne bo škodovalo. Vendar bodi povedano, da se tudi brez vina da prav dobro izhajati. Silno pa bi otroku škodovalo, ako bi se mati pregrešila zoper zmernost v pijači, ali ako bi se vdala celo žganju. Strup alkohol bi prišel tudi v nežno otroško telo in ga začel razdirati še prej, nego je zagledalo luč sveta. Ogibaj se tudi ruskega čaja in črne kave; dražita živce in jemljeta mirno spanje.

¹ Ta navodila, ki Ti jih tukaj podajam, so vzeta po spisih slovečih profesorjev porodništva na visokih šolah (Chrobak, Schanta, Runge, Fritsch) in jih je dolga izkušnja potrdila kot prava.

2. Pazi na obleko. Obleka naj ne bo pretesna, obuvalo naj bo dosti veliko, podveze naj nog preveč ne stiskajo, sicer se v tem času žile na nogah močno napno in povzročajo krču podobne bolečine (krčne žile). Že v prvi polovici nosečnosti odloži vsa oblačila, katera ovirajo prsi in spodnji život v prepotrebem razvoju. Zoper to pravilo ženske rade greše, deloma iz nevednosti, še bolj pa iz napačne sramežljivosti. Obleka naj bo pa tudi taka, da daje nogam in životu dovolj toplote; glava pa naj ostane hladna, le v hudem zimskem mrazu si jo dobro zamotaj.

3. Pazi na gibanje in počitek. Navadna dela le opravljaj, varuj se pa pretežkih. Ne vzdiguj in ne prenašaj težkih tovorov; ne smeš skakati, plesati, dolgo se voziti po slabih potih, kjer se voz močno pretresava; opustiti je v tem času tudi daljše vožnje po železnici. Ni dobro bivati v prostorih, kjer je mnogo ljudi, moglo bi Ti priti slabo, da omedliš. Gosposke ženske naj ne obiskujejo prepogosto večjih družb, koncertov, javnih zabav, gledišča, plesnih veselice, sploh razburljivih šumnih prireditev.

Kakor je vsako naporno delo lahko nevarno Tvojemu zdravju, tako se tudi ne vdajaj lenemu pohajkovanju in poleanju. Sile duha in telesa ne smejo priti iz vaje, ker sicer telo oslabi in ne bi bilo kos težavni nalogi za časa poroda. Lahka vsakdanja opravila, dovolj gibanja v svežem čistem zraku stori človeka zadovoljnega, veselega in zdravega. Ako se pri navadnem poslu utruetiš, odpočij se; lezi ravno, da se odpočijejo spodnji deli telesa, kateri zdaj več nosijo.

4. Pazi na snago telesa. Ako hoče noseča ženska okrepiti sebe in otroka pa poskrbeti si srečen porod, naj skrbi za snažnost svojega telesa. Nikakor ni izgubljen čas, ki ga v ta namen porabi in obilno se poplača trud, ki je v to potreben. Le vzemi mlačne vode, pa si vsak teden vsaj enkrat, še bolje pa je dvakrat ali trikrat s snažno platneno krpo v toplem prostoru prav hitro odrgni vse telo, dobro ga osuši in hajd v posteljo, ali pa se gibaj.

O ko bi se tudi kmetske matere mogle večkrat v prav topli vodi, 28⁰ do 30⁰ R. skopati! Bilo bi koristno za zdravje in laglji porod; ker pa tega ne moreš, vzemi zvečer, ko greš spat, gorke vode, pa se operi po spodnjem životu s čisto bombaževino (bato) ali s čisto platneno krpo, nikakor pa ne z gobo, in izmij si tudi prsi. da jih okrepiš, obvaruješ bolezni in moreš laglje doжити. Voda za izmivanje prsi pa bodi hladna, in je dobro, priliti ji nekoliko vinskega cveta, kar zmanjša občutljivost in ranljivost kože. Prepovedano pa je v tem času rabiti sedežne kopeli ali kopati samo noge, tudi mrzle kopeli niso dovoljene.

Perilo večkrat menjaj; naj bode vedno čisto. nikar ne ostajaj v zamazani in prepoteni obleki ali v nesnažni postelji.

5. Pazi na mir duše in pravo pobožnost! V tem času premaguj svoje strasti: jezo, sovražnost, žalost in tugovanje, nevoščljivost, trmo; vedi, da strasti pretresejo Tvojo dušo in Tvoje telo; zato vplivajo na telo Tvojega otroka in bi ga poškodovale, pa tudi na njegovo dušo in bi otrok podedoval strasti od svoje matere. Ali se

ne boš premagovala sedaj, ko si od Boga blagoslovljena, da se tega blagoslova vredno izkažeš? Zato v tugah in bridkostih ne obupuj, odbijaj jih in zaupljivo se oziraj na Njega, v čigar rokah smo mi in je vse naše življenje.

Ne plaši se z mislijo, kaj bo, ko pride težka ura poroda. Zaupaj na Boga, priporoči se Materi božji in vedi, ako si Ti glede na dušo in na telo storila vse, kar veš in znaš, da je prav, tedaj Ti bo ona težka ura tudi ura neizrekljivega veselja.

In Ti, mož, tudi Ti pazi na to, da premaguješ svoje strasti, da žene ne žališ, ne preklinjaš, da potrpiš z njeno občutljivostjo, ki je v tem stanju večja kakor poprej: saj bi s tem škodoval ženi in otroku! Ali ne želiš čvrstega in zdravega otroka, otroka z dobrimi dušnimi lastnostmi? Premaguj se torej, misli na Boga in Tvojo odgovornost pred njim.

6. Prav dobro bi bilo, ko bi se v tem času zakonskih pravic posluževali bolj redko. V zadnjem mesecu, posebno pa malo pred porodom, je pa vsekako zahtevati popolno zdržnost.

II.

Mati po porodu.

Prišel je in srečno minul čas poroda. O kako je sedaj važno in potrebno, da mati ostane zdrava! Ali veste, kaj je potrebno, da v prvih nevarnih dneh in tednih mati ne oboli? Matere pa tudi skrbni očetje boste pač želeli, da naj Vas na glavne točke opozorim. Pravim, tudi skrbni očetje: saj želite, da se žena lepo pozdravi in da se

otročiček primerno razvija, kar je pa posebno mogoče le tedaj, ako je mati zdrava, in zato morate Vi, očetje, skrbeti, da se kar največ mogoče izvrši to, kar bom sedaj povedal.

1. Ako imate v hiši več sob, izberite za mater sobo, ki je najbolj zračna, najbolj solnčna in mirna. Ako ste bolj siromašni, pa nimate več sob, tedaj pazite, da bo popoln mir v sobi, kjer mati po porodu leži. Mož, Ti moraš skrbeti, da se nič ne dogodi, kar bi mater razdražilo, razburilo; nihče naj ne vpije, ne ropota, z vratmi ne loputa, naj ne žvižga in naj se ne prepira: vse to bi moglo materi škodovati, ali popolno ozdravljenje vsaj zavleči.

Koj po porodu bodi, mati, popolnoma mirna, nihče naj Te ne moti; tudi obiskov ne sprejemaj, naj dobre prijateljice za nekoliko dni potrpe. Najmanj devet dni ostani v postelji in prav mirno leži. Par dni leži na hrbtu, potem se polagoma navadi, da ležiš po strani, kar je tudi za dojitev pripravno. Prve dni tudi ne smeš v postelji sedeti.

Ta čas ne smeš vstati. Ko vstaneš, ne bodi ves dan na nogah in vsaj tri tedne nič ne delaj; ko potem začneš delati, izpočetka opravljaj le bolj lahke hišne posle. Oče, nikar ne sili matere na težka dela! Hočeš li ženi bolezen nakopati? Potrpi z njo! Obvaruj jo prevelikih skrbi, nosi jih sam.

Marsikateri kmetski ali delavski materi, se bodo zdela morda v tem poglavju navedena pravila prestroga. „Kje bom vzela toliko časa? Kaj bo s hišo, kaj z gospodarstvom?“ Tako Te slišim oporekati. Ko bi Ti vedela, kako si s pre-

ranim vstajanjem in delom pokvariš telo, zlasti lego maternice, kako si s tem nakoplješ dolgotrajne bolezni, katerih se skoraj nikdar več ne rešiš, kako prehitro oslabiš in se prezgodaj postaraš, tedaj bi se Ti ta zamuda časa v otroški postelji zdela malenkostna v primeri s posledicami celega življenja. Mnoge starejše matere vedo o tem povedati marsikaj žalostnih izkušenj.

2. Pazite na snažnost. V materini postelji naj bo vse čisto oprano. Platno, krpe, posoda, orodje, kar pride v dotiko z otroško posteljo, vse naj se dobro očisti pred in po porabi. Tudi tla naj se v materini sobi izmijejo, da ne bo prahu, ki bi mogel materi škodovati, če bi imel v sebi slabih primesi.

Veste-li odkod po porodu večkrat nevarna mrzlica, katera spravi toliko mater v prezgodnji grob? Največkrat bi se dala s skrbnim in pametnim ravnanjem sploh preprečiti, da bi se niti pokazati ne smela.

V zraku in prahu, v vodi, tudi na našem telesu je vse polno silno malih, le z močnim steklom v drobnogledu vidnih glivic, izmed katerih so nekatere nedolžne, v drugih pa tiči strupeni kal bolezni. Po nečistem perilu in orodju, največkrat pa po umazanih rokah so prišle te klice (bakterije) v materino telo. Po porodu je notranja površina maternice ranjena, pa tudi na drugih splovlilih se zlasti pri težkih porodih napravijo večje ali manjše rane; ako se jih one strupene klice primejo, se rane vnamejo in ognoje, otročnico jame stresati mraz in kuhati vročina. Ako

te bolezenske klice, katere se v človeškem telesu čudovito hitro plode, posežejo dalje, zastrupi se vsa kri in bolezen se skoraj gotovo konča s smrtjo. Zato mora biti očiščeno, izmito in razkuženo vse, kar pride z roditeljo v dotiko. Največa odgovornost v tem oziru pride na babico, kateri naj se izroči mati v oskrb. V sedanjih babiških šolah imajo babice strog pouk, kako ravnati, da se ne izcimi pogubonosna mrzlica in so pod kaznijo zavezane, točno izpolnjevati ta navodila. Spretna babica pa bode tudi vsako drugo pretečo nevarnost opazila in pravočasno poslala po zdravnika. Kolikokrat pa kličejo zdravnika šele tedaj, ko sta otrok ali mati ali pa celo oba izgubljeni.

3. Skrbite za čist zrak v sobi, kjer leži mati z otrokom. To je za oba potrebno. Zato se mora soba vsakega dne enkrat ali dvakrat prezračiti. Pozimi zadostuje četrť ure. Ako se odpre okno, naj se zaprejo vrata; preprih škoduje.

V tej sobi ne smeš kaditi, tudi dima iz peči naj ne bo v njej, še celo proti hudim solnčnim žarkom naj se obrani mati in otrok.

4. Hrana naj bo temu stanju primerna. Mati naj ne trpi lakote, vendar je prve dni treba previdnosti v izbiranju jedil. Splošno zadostujejo prve dni tekoče jedi, mleko, juhe, juhe z jajcem, zelo mlečna kava, prava ali ječmenova. Ko se je slast do jedi začela močneje oglašati, daš tudi lahko malo belega kruha in kako prav lahko mesno jed in sladko kuhano sadje. Od četrtega dne je hrana že lahko nekoliko obilnejša toda polagoma, tako da prideš

še le v drugem ali tretjem tednu do navadnega živeža, kakor si ga bila prej navajena.

Za pijačo imej pripravljeno svežo vodo, ali vodo s sokom od malina, ali mandeljnovo mleko. Ako se Ti zapira, imej pripravljeno vodo s sladkorjem. V ta namen koristi vzeti vsako uro dober požirek, da se v črevih preveč ne zasuši; če tudi to ne pomaga, vzemi navadno žlico ricinovega olja.

5. Tudi v otroški postelji je snažnost telesa materam silno potrebna. Dobro jim stori in jih poživí, ako si obraz in roke do ramen vsak dan izmijejo s hladno, pozimi z nekoliko pogreto vodo. Še potrebnejše pa je v tem času skrbno izmivati spodnji život s prevreto in razkuženo vodo; toda to opravilo se redoma prepusti babici.

Perila zamenjati naj mati ne odlašá predolgo; sveže perilo naj bode popolnoma suho in pogreto, soba tedaj topla in brez najmanjšega prepiha.

III.

Otrok po porodu.

Otrok je prišel na svet. Oče in mati, kaj sedaj želite? Kaj ne, da se otrok prav lepo razvija, razvija telesno in duševno? Žalostni bi bili, ako bi bil otrok bolehen, ako bi si telo ali kak ud na telesu pokvaril, ako bi bil slabe pameti ako bi postal hudoben. Radi boste poskrbeli in se potrudili, da se Vam taka nesreča ne pripeti. Zato berite in izpolnajte, kar Vam nasvetujem koristnega za dušno in telesno vzgojo Vaših otročičev.

1. Kmalu po rojstvu začne otročiček kričati, kar le more. Ne bojte se, naj le kriči, nič mu ni treba ust mašiti, to kričanje je za pljuča zdravo, ki se tako krepe.

V maternem telesu namreč otrok še ne diha. Potrebni zrak (kisik) mu prihaja po materni krvi. Otrok začne sopsti, ko je rojen, in kisik prihaja z zrakom v pljuča. Pljuča so še jako slaba, po vaji pa postajajo bolj močna, zato naj otrok le kriči; ko bo dosti, bo že prenehal. Ako mu pa usta s „cuceljem“ ali drugače zamašiš, mu napraviš prvo veliko pogrško: otrok se na „cucelj“ navadi in pljuča ostanejo slaba.

Ako otrok ne more prav sopsti, je nevarno, da se zaduši. Zato se ne sme pozabiti, mu odstraniti z mezincem iz ust in goltanca sleza, ki se je tam nabral. Včasih začne otrok sopsti, če si ga nekoliko po životu potrkal ali dal v gorko kopelj ali pa za trenotek v hladno in potem takoj v gorko vodo. Seveda če tudi to ne pomaga in ni pri roki zdravnika ali izvežbane babice, ki bi še drugo poizkusila, je dete izgubljeno.

2. Otroka je treba kopati. Nikar ne misli, da kopanje otroku škoduje; ne, ampak krepi mu telo in živce, pospešuje delovanje kože, dober tek in spanje; pomaga mu, da si utrdi zdravje. Toda prav ga moraš kopati.

Ne vzemi ne prevroče, ne prehladne vode. Na to pazi, da pride otrok prilično v tako toploto, kakršna je bila v maternem telesu, na tako je navajen. Zato naj bode zrak v sobi prav topel, topla otrokova posteljica: drugače se pre-

hladi in morda že sedaj dobi kal bolezni v se. Prav to velja o vodi.

Pol ure po rojstvu se more otrok skopati. Kopel naj bo topla od 28⁰ do 29⁰ R. Gorka voda raztopi nesnago po telesu. Preveč vroča voda ne sme biti, da se otroku koža ne opeče in se otrok morebiti za celo življenje poškoduje. Gorkoto vode ne meri z roko, ampak dobi majhen toplomer, saj je prava toplota za otroka tako važna!

Prve kopeli smejo trajati samo tri minute poznejše pa pet do deset minut. Do prvega leta koplji otroka vsak dan, po prvem letu vsak drugi dan, pozneje dvakrat na teden. Polagoma smeš toploto vode znižavati, vendar ne jemlji vode pod 20⁰ R, ker je otroško telo zoper mraz zelo občutljivo. Torej ne koplji otroka do šestega leta v mrzli vodi, smeš ga pa v petem in šestem letu umivati s hladno vodo po životu, posebno ob hudi poletni vročini. Po končani kopeli potegni otroka iz vode, osuši ga dobro, zamotaj v plenice in položi v posteljico. Dober spanec bo pokazal, kako dobrodejna je bila otroku kopel.

Obrisavke že poprej pripravi, tudi plenice in posteljico, da ne bo otrok gol na zraku ležal, medtem ko ti vse to iščeš: prehladil bi se. V banjo za kopel vlij dovolj vode, da bo sedečemu otroku do vratu; potem otroka z levo roko podpri, z desno pa vzemi gobo ali platneno krpo v roke in ga hitro po telesu odrgni. Ako je otrok umazan od lastnega blata ali mokrote, ga tudi na dotičnih krajih očisti; na spolnem kraju umivaj prav rahlo in previdno, vendar pa tudi za snago tega kraja poskrbi.

Ne kopaj otroka nikoli koj, ko se je nahranil in ima poln želodec, kar bi škodovalo, ampak šele uro do poldrugo uro pozneje.

IV.

Otrokova hrana.

Za ves razvoj otroka je neizrečeno važno, kako se koj od početka hrani. Toda kje za otroka dobiti hrane? Za njo je poskrbel Bog. Dokler je otrok v maternem telesu, redi ga materna kri, zato prestane njen mesečni čas. Toda tekom nosečnosti se matrne prsi pripravijo, da se v njihovih žlezah kri predeluje v mleko. To se začne koj, ko otrok materno telo zapusti. Zato tudi sedaj še navadno več mescev njen mesečni čas izostane, ker se dotična kri predeluje v mleko, ki je od Boga pripravljena hrana otroku v prvih mescih.

Iz tega pa sledi, da je vsaka mati po naravi in pred Bogom dolžna svoje dete sama dojit, kar je koristno za mater in za otroka. Dojenje odstrani iz maternice kri, ki se v mleko predela, zmanjša in hitreje odstrani takoimenovano mlečno mrzlico, prepreči krvavenje in vnetje maternice, zmanjša tudi porodni pot, izpušča je kože, glavobol in izgubo las; maternica se poprej uredi v prvotni stan, kar k zdravju mnogo pomaga. Ako pa mati neče sama dojit, za njo to ni zdravo, ker se iz prs ne more oddati pripravljeno mleko, to močno vpliva na maternico in jo napravi razpoloženo za razne bolezni, kakor se to opaža v družinah, v katerih se za otroke jemlje dojilje. Ako mati

sama ne doji, zastane dotična zmožnost, pa je hči še manj zmožna za to in vnuka morda že popolnoma nezmožna.

Pa tudi za otroka je zdravo, ako Ti, mati, sama dojiš. Zakaj? Ravno materino mleko in edino ono ima vse tiste snovi v sebi, katerih otrokovo telo potrebuje. Materno mleko je nadomestljivo, karkoli se vzame, nima dotičnih lastnosti. In vendar je za celo življenje važno, kako se otrok koj prve dni prehranjuje. Ako se sedaj položi slab temelj, trpel bo otrok morebiti do smrti. Otroci, ki niso odhranjeni na materinih prsih, imajo veliko poprej težave z želodcem in s prebavo, pa jih tudi zelo veliko pomrje.

In glej modrosti božje! Prvo mleko ima tako lastnost, da otroku prav dobro očisti želodec in čreva, kar je neobhodno potrebno; toda že drugi ali tretji dan se mleko izpremeni in dobi drugih, ravno za rejo otročiča potrebnih snovi.

Ko pa to sveto in sladko dolžnost opravljaš, pazi na to-le:

1. Pazi, da bodo prsi vedno snažne. Preden začneš dojit, očisti vselej s čisto krpico usta otročiča, z drugo pa tudi svoje prsi, da ne bi vanje kaj nesnage prišlo. Od nesnage bi se mogle prsi vneti, kar sicer ni nevarno, vendar pa boli in preprečuje dojenje.

Tudi po dojenju očisti sebi prsi, da ne ostane kaj mleka na njih; očistiš jih lahko s krpico ali pa tudi z gobo namočeno v mlačni vodi. Prav tako očisti otročiču usta, in sicer z mehko krpico, pomočeno v dalj časa stoječo vodo. Ako bi v ustih otrokovih ostalo mleko, bi se mogel

izcimiti slab okus, ali pa kiselina ali kaka druga ustna bolezen.

2. Prvič daj otroku prsi v prvih osmih do dvanajstih urah, ko vidiš, da otrok hrane želi. Ko bi prvič mleka ne bilo iz prsi, poizkusi drugič, tretjič. Tudi se ne splaši, ako morda pri teh poizkusih bolečine začutiš. Le potrpi, vse se bo poglobilo. Marsikateri otrok je umrl, ker mati ni hotela potrpeti in otrok ni dobil maternega mleka.

3. Ne dajaj pa otroku mleka poljubno, kadar imaš ravno čas, ampak določi si točen red, kar je za otroka najbolj zdravo in mu ne preprečuje prebave. Izpočetka naj otročiček dobi od matere hrano vsako drugo uro, v drugem mescu vsako tretjo in v drugem četrletju vsako četrto uro.

Tudi ponoči naj bo red. Zvečer pozno ob devetih ali desetih naj se otrok nahrani, potem pa ne več do petih ali šestih zjutraj. Kakor izpočetka otroka navadiš, tako ga boš imela. Za otroka in za Tebe je najboljši počitek, ako se dobro naspita. Le prav slab otrok naj se prve štiri tedne tudi ponoči enkrat doji. Preden zjutraj otroku prsi daš, je dobro, ako kaj zaužiješ, najboljše nekoliko mleka.

4. Od tega reda ne odstopi, naj tudi otrok kriči. Kričanje je za otroka zdravo, vadi si moči, krepi si pljuča, pospešuje prebavo in tok krvi po telesu. Ako je mati kaj nemirna, kadar otrok zakriči, pa ga brž v naročje vzame in okoli nosi, si pač veliko nadlogo na glavo nakoplje, ker otrok postane svojeglaven in nezadovoljen, da mu ne bo mogoče ustreči.

Pametna mati bo pogledala, kaj otroku manjka. Morda je v posteljici mokrota, morda ga kaka guba tišči, ali nerodno leži. Popravi nered in pusti otroka kričati, hrane mu ne daj, ako še ni čas; ako je zdrav, bo vse minulo; ako je pa kaj bolan, mu s hrano ne boš koristila, ampak le škodovala. Ako je vse v redu, pusti, naj otrok kriči, če je tudi ponoči; se bo že odvadil, ko začuti, da kričanje nič ne pomaga. Če mu popustiš, si storila pogrešek. in otrok bo razvajen.

5. Naj glede hrane v mesecih dojenja še enkrat omenim, da je za otroka jako važno, kaj Ti uživaš. Slovenski zdravnik dr. Homan našteva v Mohorjevi knjigi „Postrežba bolnikom“, katero, upam, ima vsaka hiša, jedi, ki so dovoljene: bel in črn, dobro prepečen kruh, raznovrstni močniki, pšeno, riž in rezanci na juhi, mleko, jajčne jedi, malo krompirja, spinača, fižol v stročju ter fižolova, grahova in lečina juha brez luščin, sirovo maslo, nekoliko kuhanega in pečenega sadja. Mesne jedi so najboljše pečene, če ni drugače seveda tudi kuhane; odsvetovati pa je svinjino. Prepovedane jedi so nadalje sledeče: salata, kislata repa in zelje, špargelji, fižol v luščinah, kumare, melone, redkev, peteršilj, gobe, čebula, česen, poper, goršica, cimet, neprekuhan jesih, sirovo sadje, zelo mastne jedi, kakor na primer gosi, race, tolsti sir. Najbolje je, se tudi o pojnih pijač popolnoma zdržati.

Vsi zdravniki niso glede hrane doječih mater tako strogi in dovoljujejo tudi sicer prepovedane jedi in tudi alkoholne pijače v prav mali meri. Ker je za več takih ostrih in škodljivih

snovi dokazano, da prehajajo iz materine krvi v mleko in z mlekom vred v otroka, in njegovemu nežnemu telesu škodujejo, se nam zdi veliko varneje, odsvetovane jedi in pijače sploh opustiti, zlasti ker se le prerado pravo mero prekorači. V prvi vrsti velja to glede alkohola; otroci takih mater so reveži celo življenje, so slabokrvni, slabotne rasti, dražljivih živcev, slabo nadarjeni, raznim slabim nagnenjem vdani ali celo slaboumni.

6. Dobro je, ako si Ti, mati, precej na zraku, ako se zmerno giblješ in zmerno delaš. Le prenapeti se ne smeš. Ako si utrujena in razgreta, ne podaj otroku prsi, marveč počakaj, da se odpočiješ, da si Ti umiri kri. Ko dojiš, pazi, da ne bo prepiha; ako dojiš na prostem, si pokrij prsi, ker tako zahteva spodobnost in zdravje.

7. Prizadevaj si, da Te kake strasti ne premagajo: togota, jeza, trma, žalost, izredno veselje in druge. Bojuj se zoper samo sebe, da kali svojih strasti po mleku na otroka ne preneseš. Če si kakorkoli razburjena, razdražena, vznemirjena, ne doji otroka, počakaj, naj to mleko odteče, naj se kri pomiri, tedaj doji.

8. Dasi naj vsaka mati svoje dete sama doji, se dandanašnji vendar žalibog vedno pogosteje dogaja, da matere te svoje dolžnosti ali nečejo, ne morejo, ali ne smejo izvrševati. Prvo je velik greh zoper materinstvo in se lahko bridko maščuje nad brezsrčno materjo, otrokom in poznejšim zarodom. Ne smejo pa matere same dojiti, kadar imajo posebne bolezni, med katere spada jetika, bolne obisti, božjast, umo-

bolnost ali pa kadar sicer prej zdrava ženska oboli vsled kake nagle mrzlične bolezni, recimo vsled pljučnice ali kaj takega. Največkrat pa matere ne morejo dojit, ker imajo ali premalo mleka, ali pa imajo sicer dovolj mleka, pa tako oslabe, da je treba dojenčka odstaviti. To žalostno znamenje časa kaže, da rod peša in se bliža propadu, ako ne bo pravočasne pomoči.

Ako zares sama ne moreš ali ne smeš dojit, tedaj je treba po drugem potu otroku preskrbeti za primerno hrano. Vzameš lahko zanesljivo dojiljo ali pa hraniš otroka umetno s kravjim mlekom. Prvi način je gotovo naravnejši, torej umestnejši, toda za večino naših rodbin predrag; tudi je zelo težko dobiti tako dojiljo, kateri bi se brez skrbi zaupalo to važno opravilo; zato bo treba večinoma se posluževati kravjega mleka, katero pa se mora dobro prevreti, da se zamore v njem vse škodljive glivice, katere v otroškem drobju povzročijo nevarno vnetje, da dobi otrok bljuvanje, napenjanje in drisko. Premožnejše družine naj bi si nabavile posebno pripravo za razkuževanje mleka. (Soxhletov stroj.) Steklenico za sesanje izmij po vsaki jedi z belim peskom in prekuhano vodo; ravnotako izmij dobro ustnik, kavčukovo in stekleno cevko. Kadar dobi steklenica kak duh, napolni jo z gorko vodo, postavi v lonec in vse dobro prekuhaj. Ustnik in cev iz kavčuka pa posebej očisti, ker se kavčuk v vroči vodi razkuha. (Primeri: Dr. Homan „Postrežba bolnikom“ str. 83.) Ker je tudi po predpisanem načinu pripravljeno kravje mleko še mnogo težje prebavljivo kot materino — ima namreč v sebi preveč sirastih be-

ljakovin pa premalo sladkorja — treba ga je zmešati z vodo, in sicer prvi teden $\frac{1}{4}$ mleka in $\frac{3}{4}$ vode, drugi do četrty teden $\frac{1}{3}$ mleka $\frac{2}{3}$ vode, peti do osmi teden $\frac{1}{2}$ mleka in ravno toliko vode, deveti do šestnajsti teden $\frac{2}{3}$ mleka in $\frac{1}{3}$ vode in tako polagoma vedno manj vode. V osmem mesecu pa že preneso otroci nepomešano mleko. Ne pozabi tudi nekoliko mlečnega sladkorja, kolikor ga gre na noževu konico, ki se ga dobi v lekarni, dati v mleko. Ker je pa tudi z vodo pomešano kravje mleko še vedno težje prebavljivo kot človeško, zatoorej dajaj otroku kravjega mleka v nekoliko večjih presledkih, kakor če ga sama dojiš. Če ima mati samo malo mleka, pa je drugače trdna, naj se naravna in umetna hranitev otroka spoji, to se pravi, otrok naj dobi poleg materinega tudi nekoliko kravjega mleka.

9. Nikdar otroka ne navadi na „cucelj“ ali slične stvari, katere naj bi imel v ustih. To je nespametno in škodljivo. Kako se „cucelj“ hitro zamaže, dobi slab duh, se skisa, vpliva slabo na želodec in prebavo, povzroči bolezni v ustih in v grlu, ter tako otroku škoduje! Proč s to bedasto navado.

10. Koristno je otroka dojit kakih devet mesecev, kar otroku jako koristi, da lepše raste, ter je pozneje bolj krepak in bolj zdrav. Ako pa to ni mogoče, ker je mati pre-siromašna, ali nima hrane, se more zdrav otrok že po četrtem mesecu odstaviti.

Vendar pa naj se otrok ne odstavi kar naenkrat, ampak le polagoma, kar je za otroka in

za mater bolj zdravo. Ne odstavi otroka, ako boleha ali ako mu ravno zobje rastejo.

Torej polagoma. Pet do šest tednov poprej začni. Najpoprej mu vsak dan daj prsi po enkrat manj, pa mu pripravi kravje mleko z vodo pomešano, tako en teden; pozneje ga še manjkrat doji, da nazadnje po petih ali šestih tednih popolnoma prenehaš. Počasi mu začni dajati po enkrat na dan močnik (sok) iz bele ali tudi iz ovsene moke in mleka, ki naj bo redek in naj nima kroglic. Dajaj mu hrano s čisto žličko; hrane pa sama nikoli ne pokušaj, da s svojo slino na otroka kake bolezni ne preneseš. Jesti otroka nikdar ne sili; ako obrne glavo proč, ima dovolj. Po jedilu moreš otroku dati dve ali tri kavine žličice sveže vode, da si pogasi žejo.

V.

Še druge skrbi za telo.

Premnogo otrok umrje Koj v prvem letu. Ali niso pogostokrat tega starši krivi? Ne trdim, da nalašč, toda iz nevednosti. Pri otroku je vsaka stvarčica važna, vsaj so mu vsi telesni zunanji in notranji udje še tako nežni, šele v prvem razvitku in zato za slabe vplive jako občutljivi.

Kaj ne, dragi starši, zato boste radi še nadalje čitali, kar Vam bom o skrbi za ljube dojenčke koj v prvih mesecih napisal. Precej naukov sem Vam že podal; nikar jih ne pozabite, ravnajte se po njih. Posebno Vas matere prosim, ne bojte se truda za otroke, pa boste imele z njimi veliko srčnega veselja.

Ker sem prepričan, da pouka želite, naj Vam ga še podam. Najpoprej se pogovorimo še o skrbi za otrokovo telo.

1. Vsaka bilka, vsaka živalica potrebuje čistega zraka in primerne toplote, da se dobro razvija. Isto velja o otroku. Zato poskrbi, da bo dojenčeva soba solnčna, svetla, suha, brez prahu, čista, ne prevroča, ne prehladna. Toplote naj bo v sobi 14° do 15°R , ali 18° do 19°C , ta ugaja. Solnčna svetloba na razvoj telesa dobro vpliva. Prah je škodljiv po sebi, ako pride v občutljiva otrokova pljuča, pa ima pogostokrat tudi klice za bolezni v sebi.

2. Skrbi za čist (frišen) zrak. Tak je za dojenčka prav posebno potreben. Le svež zrak ima v sebi dovolj kisika, ki ga pljuča za kri potrebujejo. Z dihanjem se kisik potroši, da ga primanjkuje, kar je za pljuča in za kri močno škodljivo. Še odrasel človek to čuti, ako sedi dolgo v zaprti sobi, kaj šele otrok. Odpri okna, da pride v sobo svež zrak z dovoljnim kisikom: kaj ne, kako se koj nekaka ugodnost v pljučih čuti. Poleti naj bo eno okno odprto; toda zaprta naj bodo vrata, da ne bo prepiha.

Kaj pa po zimi? Ali se ne zgodi rado, da so po naših hišah okna kar zamašena? Celo zimo se ne odpro; zrak se kvvari, ker v sobi sedite in dihate; kvari se, ker se morda v isti perilo suši, ker se v isti sobi obeduje. In Ti se čudiš, da Tvoj ljubljeneček hira, da mu lice blede, da ga živahnost mineva! Kdo je kriv? Ti oče, in Ti mati otroka počasi morita, ker mu ne preskrbita svežega zraka! Zakaj ne bi tudi pozimi po eno okno odprl, kakor hitro začutiš v sobi že po-

kvarjen, zaduhel zrak! Toda otrok naj nikar pri oknu ne stoji. Po jedi sobo prezrači!

Prosim Te, mati, nikar ne suši perila na peči v sobi! Če se umazano, premočeno, neoprano perilo suši v sobi, kjer otroci stanujejo, tedaj pač ni čuda, da ima otrok slabo kri, slaba pljuča, in se ga vsaka bolezen rada prime, pa jih zato mnogo pomrje.

Pomladi, poleti, na jesen naj bo otrok zunaj na prostem, na vrtu, kjer so drevesa. Tu je čist, svež zrak. In drevesa izločujejo iz sebe ravno kisik, ki ga otrok za pljuča in za dobro kri potrebuje. Pa tudi koža po vsem telesu naj se na zraku utrdi. Ne boj se, da bi Tvojemu otroku vsak vetrič škodoval. Seve, ako je zunaj mraz ali ako brije hud veter, tedaj naj otrok ostane v sobi; ostri, mrzli veter bi mu zdravje pokončal.

3. Zato naj bo otrok prav oblečen, da more zrak do njegove kože. Zelo napačno je, ako otroka tako zamotaš, da se mu komaj glavica vidi. Tako neumno zamotavanje otroka omehkuži, ne bo se Ti lepo razvil, slabič bo ostal.

Telo se zdravo razvija, ako se more otrok prosto gibati zunaj, ali ob času mraza v topli sobi; pusti ga, naj z rokami in nogami na vse kraje poseza in maha; to poganja kri po žilah in je za otroka prava radost.

Pazi, da se obleka vratu preveč ne prilega, naj ostane prostora za zrak. Tudi glave otroku ne pokrivaj z raznimi čepicami; tako pokrivalo brani, da se glava ne more izhlapiti. Otrok naj bo gologlav v sobi, v postelji, pa tudi zunaj, razen ako je hladno, mrzlo vreme. Ako otroku

glavo preveč zamotavaš, bi se mogle na glavi napraviti kraste. Ako se to dogodi, umij glavo s toplo vodo in z rumenjacom, da jih odpraviš, potem pazi, da bo glava čista in jo preveva čist zrak.

Tudi nogovic ne natikaj otroku prezgodaj, posebno ne v postelji. Naj se more otrok prosto na vse strani gibati, to je zanj zdravo, pa bo krepak. Ne muči otroka s povoji! Proste naj bodo roke, proste noge. Le okoli telesa mu kratek, širok povoj zamotaj, da mu plenice ne odpadejo. Poizkusi, kako bi bilo Tebi, ko bi Te od nog do glave s povoji zamotali: ali moreš misliti, da je to otroku ugodno, zanj zdravo? Proč z bedastim zamotavanjem vsega telesa v povoje!

Obleka naj bo sploh bolj široka; ako je tesna, koža ne more izhlapevati in zrak ne more do kože, kar je škodljivo. Platno za plenice in srajčice naj ne bo fino, naj bo le bolj grobo; grobo platno okrepi kožo in ji nesnago odrgne.

4. Kaj pa posteljica otrokova? Proč z zibelko! Kako bi se počutil Ti, oče, in počutila Ti, mati, ko bi te povili v zibelko in bi Te na vse pretege zibali? Saj bi se Ti moralo v glavi zmešati! In vendar Ti s svojim ljubljenskoma tako neusmiljeno ravnaš! Kaj ne, proč z zibelko!

Pač pa pripravi otroku pripravno posteljico; v posteljici naj bo slamnica ali žimnica, in sicer kar mogoče ravna, ne semtertja vdrta ali izkrivljena, da more otrok ravno ležati in se mu telo ne izkrivi. Z glavje naj ne bo preveč mehko; perja naj se rabi kar moč malo, pre-

mehko in pretoplo je in bi se otrok omehkužil. Odeja naj bo lahka, volnena; težka odeja preveč tlači, povzroči, da se otrok poti, da težko diha, da mu gre kri v glavo, da nemirno spi ter se omehkuži.

Dobro bi bilo, ako na slamnico ali žimnico prostreš tako podlago, ki ne pusti vode skozi; na to podlago naj bi se djala ravno tako velika nekoliko batirana odeja, na katero se otrok položi. Tako bi bilo dobro radi snage v postelji, da žimnica ali slamnica vedno suha ostane. Ona podlaga in odejica se vsaki dan enkrat ali po potrebi večkrat lahko premeni, očisti in posuši, pa ostane posteljica vedno čista in suha. Da, skrbno pazi, da je vsa posteljnina posebno čista; vse dele večkrat prezračil!

Tako poskrbiš otroku za dober spanec, kar otroka krepi. Naj mu spanja nič ne moti; zato naj bo blizu otroka vse mirno in tiho. Ako je posteljica v redu, bo ostal otrok miren: ako je nemiren in kriči, poglej po vzroku: morda ga kaka guba pritiska, ali nerodno leži, ali se je onesnažil. Odstrani ta vzrok in otrok se bo umiril. Ako ni vzroka, pusti otroka, naj kriči; bo že prenehal. Pravim, pusti ga v miru; ne jemlji ga v naročje, ne nosi ga okoli, ne guncaj ga: ako ga razvadiš, nikoli ne bo miru, ne podnevi ne ponoči.

5. Nikar ne sili prezgodaj, da bi otrok pokonci sedel ali hodil. Pokvaril bi si hrbtenico in noge.

Prve štiri mesece ga nosi ne popolnoma vodoravno, ampak nekoliko pošev. Ako moreš, pripravi blazinico, nanjo otroka položi in

rahlo priveži, pa ga nosi sedaj na desni, sedaj na levi roki, da otrok ne postane kriv, ko bi ga vedno na eni roki imela.

Ko izpolni otročiček štiri ali pet mesecev, lahko poizkusiš posaditi ga; toda za hrbtom napravi mehko naslonjalo, morda z mehko vajšnico; ako ga posadiš na tla, pogrni poprej kako odejo pod otroka.

Ni dobro, siliti otroka prerano, da bi hodil; kosti v nogah so še slabe, ne bi mogle telesa nositi in skrivile bi se. Otrok sam najbolj čuti, kdaj bi mogel začeti, da hodi; poizkuša namreč na noge stopiti, želi pomoči, da bi šel. In koliko veselje in sladak smeh, kadar izprehodi, more par korakov narediti sam in skočiti dragi mamici v naročje. Le podpiraj otroka, da ne pade; toda ne prijemaj ga za eno roko, ampak drži ga z obema rokama pod pazduho.

Pazi, da otrok predolgo ne hodi, predolgo ne stoji; utrudil bi se in morda tudi pokvaril. Nespametno je, otroka postaviti v ograjen stol, v katerem mora stati in se more nekoliko gibati, in ga tam dolgo morda samega pustiti in celo pustiti, da se onesnaži in po svoji nesnagi brodi. Nikar tako!

6. Sploh privadi otroka koj iz početka na telesno snago; najpoprej odstranuj naglo zamočene in umazane plenice, ko pa otrok že zna in more sedeti, navadi ga na posodo; ako prepozno začneš, se otrok ne bo hotel temu privaditi, pa bo onesnažen okoli skakljal. Nikar pa ne sili otroka brez potrebe na stran, da bi tam sedel in se igral; ampak naj vstane, ko opravi;

Ti pa posodico vzemi, koj očisti in na navadni kraj postavi.

Ako se otrok ne more hitro tej snagi priučiti, ne bij ga; saj je še prenežen in nerazumen in se bo še bolj tja sesti bal, ker bo mislil na bolečine od udarcev. Milina, ljubeznivost in pohvala največ pomaga. Nauči otroka, da potrebe nikdar ne pridržava, ker je to močno nezdravo in bi utegnilo za telo pogubne posledice imeti.

7. Ako nerazvajan otrok vkljub skrbni negi vendarle kriči ali ječi, ali pa je nenavadno otožen, pa ne moreš nobenega pravega vzroka najti, tedaj vedi da je otrok bolan. Dobro si ga oglej in boš našel še druge znake bolezni. Dojenček je otožen, se nič ne posmeje, se za nič ne zmeni, lice je ali blede ali pa močno rdeče, pogled moten, oči vdrte, ustnice višnjevkaste, sope hitro in težko, trebušček napet, blato izpremenjeno, neče jesti, jezik bel, spanje nemirno in pomanjkljivo. Kaj mu je? Otroške bolezni prav spoznavati je včasih tudi spretnemu, izkušenemu zdravniku težko, tem manj se sme od preprostih ljudi zahtevati, da bi bolezen spoznali. Zlasti mlada mati, ki še ni imela z otroki opraviti, naj nikar ne ugiblje in poizkuša tjaven dan in naj tudi ne izprašuje za svet raznih sosed, tet in boter, ker bo gotovo vsaka drugače povedala in zmedo še povečala. Ako je bolezen količkaj sumljiva, naj vpraša za svet zdravnika. Če ni še prepozno in je bolezen sploh ozdravljiva, bo gotovo laže pomagal človek, ki vedno v tej stroki živi in je v njej izšolan, kakor pa kdo drugi.

Mati naj se navadi razvoj bolezni natančno opazovati, njenemu očesu naj ne odide tudi kaka malenkost, da bo znala zdravniku vse lepo povedati. Pazi naj, kako otrok kriči, ali neprestano ali pretrgano, ali težko zamolklo ali hripavo, kake so nožice, kaka glava, ali je v ustih belo, kako je blato, ali vodeno, zelenkasto, slabo dišeče, ali je na životu kaj opaziti. Pri vsem tem naj ohrani mir duše, naj se točno ravna po navodilu zdravnika, naj otroka neguje potrpežljivo iz polne materine ljubezni, pa ji bo Bog pomagal in blagoslovil njen trud.

8. Včasih je hudo, kadar otrok zobe dobiva. No, ako ste otroka prav hranili in negovali, ne bo posebnih bolečin in nadlog. Vendar pa more o tem času kri preveč v glavo riniti, ali nastati bolečine v ustih, mogla bi se tudi čreva zapreti ali preveč odpreti, tudi bi se moglo na koži kaj izpustiti.

Kaj ne, mati, Ti moraš otroku pomagati in dobro vedeti, kaj je v posameznih slučajih treba storiti, da se zlo ne poveča in ne postane nevarno. Naj Ti povem, kar v dobrih knjigah o tem čitam, vsaj takega pouka pri vsakem otroku potrebuješ.

a) Ako kri v glavo sili, lica žare, oko je motno, glava se poti, spanje je nemirno: tedaj skrbi, da glavo hladiš. Vajšnica naj ne bo premehka; odeja ne pretežka, če se otrok poti; v tem slučaju ga nikar hitro iz postelje ne jemlji, da ne pride znojen na zrak, glavo mu pri kopanju lepo izmij. Najbolje pa deluje omot nog, ki ga takole napravi: vzemi par pavolnatih nogovic, pomoči jih v mrzlo vodo, dobro izžemi, otroku obuj, čez nje pa potegni prav suhe volnene nogar

vice. Tako pusti eno uro in ponovi zopet, ako je glava še vroča. Dokler ima otrok te omote na nogi, naj leži v postelji. Moraš mu pa obraz večkrat podrgniti z gobo, v hladni vodi namočeni. — Ako otrok nima mrzlice in je toplo vreme, je zanj dobro, da je tudi v tem času mnogo na zraku.

b) Ako ima otrok otečene čeljusti in ga v ustih boli, pomoči prst v hladno vodo in ga deni rahlo na čeljust; ako zob ravno prodira, pomagaj s tem, da vzameš soka od citrone, pa naj na dotično mesto kaplje, in sicer polagoma večkrat.

c) Ako je dete zaprto, in mu za to kri v glavo sili, pomagaj mu s pripravno hrano; daj mu žlico malinčnega soka, sladkorne vode, ali malo žličko maninega soka (Mannasaft); ako to ne pomaga, daj mu klistira z vodo, v kateri je prav malo mila raztopljenega, in napravi mu telesni omot: namreč vzemi brisavko, pomoči jo v mlačno vodo, dobro jo izžemi in omotaj okoli trebuha in želodca, tudi čez hrbet, da se k telesu dobro prileže, toda dihanja ne ovira, čez ta omot pa deni volneno robo in jo pritrdi, da omot ne odpade. Najbolje je, ako se tak omot napravi ponoči, ko otrok v gorki posteljici leži in zaspi. Čez tri ure se more obnoviti, ali pa še dalje pustiti, ako otrok spi.

d) Ako pa dojenčka žene in se preveč iz njega izliva, nikar tega ne ustavi hipoma. Dajaj otroku slizavo hrano, sliza od riža, ječmena ali ovsa, ne pregoste prežganke, nekuhan rumenjak potresen s sladkorjem, mandelnovega mleka, večkrat nekoliko kavinih žličic kamil-

čnega čaja, skuhane in v prt zamotane kamilce mu pa polagaj na trebuh. Moraš pa otroka tudi sedaj izkopati, kakor si ga že navadila, toda le malo časa, ne v prehladni vodi, in pazi, da se otrok ne prehladi, ko ga sušiš in oblačiš.

e) Ako se kaj na koži izpusti, nikar ne uporabljaj raznih mazil, da to zatreš ali v kožo vženeš. Pazi rajši na popolno snago in varuj otroka, da ne pride na prepih, na veter in se ne prehladi; koža se navadno izleči, ko zob čeljusti prodre.

f) Ako je dojenček v tem času nemiren, zdražljiv, togoten, in se je nekako izpremenil, ostani mirna, potrpežljiva in ljubezniva, saj to ni iz hudobije, ampak prihaja le iz telesnih bolečin radi prodiranja zob.

VI.

Začetek dušnega življenja.

Kako morate skrbeti, da se otrok telesno lepo razvija, ter ostane zdrav in postane čvrst, o tem sem Vam prav mnogo povedal. Toda otrok ima tudi neumrjočo dušo. Kaj pa z njo?

Razume se samo po sebi, da je dobra vzgoja duše še več vredna. Ker je pa telo bivališče duše in ji služi za njeno življenje in delovanje, pač lahko spoznate, da je tudi za vsestranski razvitek dušnega življenja krepko telo z čvrstimi živci in z zdravo krvjo vsekako potrebno. Torej skrb za telo je obenem skrb za dušo.

Izpočetka več mescev pravo dušno življenje nekako spi. Duša rabi samo tiste nižje svoje moči, s katerimi oživlja telo in vse njegove ude;

le po duši telo živi in dobiva podobo človeškega telesa. Ko je pa telo dovoljno razvito, se duša nekako prebudi in začne pravo svoje življenje, začne namreč čutiti, misliti, hoteti.

Vendar pa nikar ne mislite, da ostanejo prav brez sledu razni grdi ali lepi vtiski, ki koj od prvega početka po počutkih v dušo prihajajo. Ne, sledove zapuste, vtisnejo se duši in ji dajo nekak pravec, dober ali slab, v katerem se bo razvijala pozneje. Ne pozabite, da že koj prvi, še nezavedni vtiski vplivajo na poznejše življenje.

Kaj pa odtod sledi zate, dragi oče, in zate, ljubezniva mamica? Le poslušaj!

1. Oče in mati, pazita na to, da otrok ne dobi slabih, grdih, sirovih vtisov po nobenem čutu, posebno ne po vidu, sluhu in tipu. Krščen otrok je hram Svetega Duha, njegova duša je olepšana s posvečujočo milostjo božjo, postal je otrok božji. Tega se zavedajte starši, pa tudi vsi, ki so v Vaši hiši in morejo z otrokom priti v dotiko; posebno izbrani pestunji to zabičajte. Kaj ne, sami čutite, da se tako svetišče ne sme umazati z grešnimi, gnusnimi, sirovimi vtisi? Nevarni bi bili, ko bi se večkrat ponavljali.

Ako imaš grdo navado preklinjati, vsaka Tvoja kletev zapusti sled v duši dojenčka, številne kletve uničijo v njegovi duši naturno zoprnost zoper take divje besede in otrok postane nagnjen h kletvini in sirovosti.

Zato pa tudi ne dopuščaj, da bi Tvoj otrok večkrat po dalje časa brez potrebe ležal popolnoma gol in razodet, posebno ne vpričo večjih

otročičev; pogrni ga vselej z lahko odejico. Občutljiva duša sprejme dotične vtise in nikdo ne ve, kdaj taki sledovi otroku škodujejo. Ko se otrok zave in goloto večkrat vidi, vglobe se poprejšnji še nezavedni vtisi in otrok utegne zoper nesramnost prav malomaren postati, kar bi moglo zle posledice poroditi. O duša otrokova je oblečena v čisto obleko milosti božje; čuvaj jo, da se ne umaže!

2. Poskrbite, da dobi otrok v dušo dobrih, blagih, lepih vtisov koj, ko se čuti zbude, da zapuste v duši prijetne, lepe, plemenite sledove. Kako blago vplivajo na dušo še nezavednega otroka lepe slike po hiši, snaga po sobi, mile pesmice, čist zrak, mir v domu, pobožna molitev v družini! Ti vtisi se več ne izgube in zasade v otroku nagnjenja in razpoloženja, ki morejo pozneje na voljo pravilno delovati.

In glej, kako modra je Previdnost božja! V starše je položila nagon, da se z otrokom mnogo pečate, da mu razne reči pokazujete, da ga nesete k uri, k oknu, k sliki, k cvetici, k ptičku, da mu govorite, kaj ljubeznivega, presrčnega zapojete. To kazanje in govorjenje in prepevanje ni nespametno, četudi se otrok še dosti ne zaveda, saj vzbuja v otroku njegovo dušno življenje in daje temu življenju nekako vso notranjost in njene lastnosti.

3. Iz rečenega boste pa tudi razumeli, kako potrebno je, da sami na sebe pazite; da paziš nase posebno Ti, draga mati, ki se z otrokom najbolj pečaš. Sami morate prav živeti, sami ne smete biti umazani, strastni, lahko-

mišljeni, nepotrpežljivi, jezni, sirovi. Vzgajajoč otroka morate tudi sebe vzgajati.

Ako z otročičkom ravnaš milo, blago, krotko, veselega lica, ljubeznivo, rahločutno, že sedaj poganjajo v srcu še nezavednega otroka koreninice nežne, pristrčne ljubezni do Tebe; ako pa z njim ravnaš neuljudno, brezskrbno, sirovo, ako vpiješ in kričiš nad otrokom, ga nikoli ljubeznivo ne pogledaš, ga morda celo biješ, glej, že sedaj poganjajo v otroku koreninice nenagnjenosti, hladnosti, mrzloti do Tebe in ne čudi se, ako v poznejših letih v srcu otroka ne najdeš nobene, ali vsaj ne prave, gorke otročje ljubezni.

4. Toda ne samo od zunaj se more na otroka slabo vplivati, v otroku samem spe in se začnejo prebujati slaba nagnjenja. Saj dobro čutimo, kako je res, da smo vsled izvirnega greha bolj k slabemu, kakor k dobremu nagnjeni.

Dogodi se večkrat, da se že v dojenčku hude slabosti razodevajo. Posebno radi se pokažejo začetki trme. Ako otrok ne dobi, kar hoče, kriči in vpije. Gorje materi, ako sedaj otroku popusti, pa ga koj v naročje vzame in se mu dobrika; plevelj bo hitro bujno porasel.

Sedaj koj pokaži, da hočeš vzgajati premišljeno in dosledno. Ako z dojenčkom vedno blago in ljubeznivo ravnaš, bo zadosti hud pogled, ostra beseda, da se umiri in silne želje odvrže. Ako popustiš Ti in odjenjaš, bo otrok vedno bolj trmast; ne, otrok naj se le zave, da mu jok in krik nič ne pomaga, da se hud pogled očetov, ostra beseda materina ne premaga. Bolje je, da sedaj otroku nekoč zoper voljo kaj ne-

ljubega storiš, kakor da bi ga morali pozneje pogostokrat kaznovati.

5. Kako važni so torej za Tvojega otročiča koj prvi dnevi, tedni in meseci, kako važno prvo leto, važno za telo in dušo. Že iz tega, kar sem Vam dosedaj povedal o skrbi za telo in dušo otrokovo, lahko sklepate, da morate vzgojevati premišljeno, da morate vedeti, kaj je za otroka koristno, kaj škodljivo, da morate pre-sojevati vse okolnosti, ki bi na otroka vplivale, da se dušno in telesno lepo razvija, ali pa da se kvari in izkazi. Kar je za razvoj koristno, pospešujte, kar je pogubno, odstranjujte.

Odgovorite mi pa tudi na vprašanje, ali smete dati otroka kaki bedasti, ne-umni pestunji? ki še sama ni vzgojena, pa je morda vsa umazana, sirova, brezčutna, strastna, morda celo nesramna? Pri tej misli se kar stres-neš, draga mati, kaj ne? Kaj pa bi bilo tedaj s Tvojim ljubljjenčkom, ki je tudi ljubljjenček Božji! Le krščanska mati ima po zakonu od Boga tisto milost in tisti razum, ki je potreben, da se otrok vzgaja s potrebno ljubeznijo, s potrebno skrb-ljivostjo in s potrebno potrpežljivostjo.

Skrbna mati bo v tem preimnem poslu za svet popraševala, in sicer najpoprej in največ-krat v gorečih molitvah Boga samega, ki ji je v svoji ljubezni in dobroti otroka naklonil, potem pa tudi ljudi, toda le pametne, izkušene, globoko verne.

VII.

Prva zavednost otrokova.

Opisal sem Vam, kako važni so za otroka koj prvi meseci, dokler se otrok še ne zaveda, pa ne ve, ne zase, ne za svet. Kmalu pa začne otrok okoli sebe pogledavati; opaziš, da že sliši, da okuša, da z rokami predmete otiplje in prejema. To je začetek zavednosti tega, kar je zunaj njega. Duša se probuja, po čutilih sprejema vtise in počasi spoznava svet zunaj sebe. Ti ne smeš mirovati, ampak, kakor veš in znaš, pospešuj delovanje čutov tekom let, dokler je otrok pri Tebi doma. Ta vzgoja in ta pomoč za razvoj čutov je izredno važna. Poslušaj!

1. Duša spočetka nima nobenega spoznanja, je kakor prazna tabla. Spoznava pa otrok po čutilih. Vidi stol, mizo, mater, očeta in drugo; podoba teh predmetov ostane v glavi; potem čuje besede za te predmete in ima gradivo za mišljenje. Isto velja o sluhu. Otrok čuje glasove, govor, petje, šumenje, gromenje, udarce; vtisi ostanejo v glavi; zve za imena teh stvari in ima zopet gradivo za mišljenje. Tako dobiva spoznanja po tipanju: mehko in trdo, gladko in hrapavo; po vohanju: diši, smrdi; po okusu: sladko, kislo, grenko.

2. Za dušno življenje so torej čuti jako važni. Potrebno je, da so zdravi in da se navadijo opazovati in razlikovati, da more potem domišljija v glavi vse predstaviti, in si more um ustvariti pojme, misli.

Spočetka naj vtisi na čutila ne bodo premočni: prevelika svetloba, prevelik krik,

prehud duh, prežareča toplota bi čutilom škodila. Kako koristno je torej, da je mali otrok le bolj v sobi pri materi, pri očetu, pri domačih, ki naj pazijo, da v sobi ni vpitja, da na otroka ne padajo naravnost vroči solčni žarki.

3. Ti pa pomagaj otroku, da se mu čuti primerno in vsestransko razvijajo. Pomagaj otroku, da v hiši stol, mizo, okno, klop, peč posamično prav dobro ogleda, da vse to ogleduje večkrat, od vseh strani; le pokaži mu, kaj naj še pogleda in tedaj, mu povej ime za dotičen predmet; ime, besedo povej razločno in večkrat; polagoma si jo bo že zapomnil. Tako naj gleda slike, živali kakor mačko, psa, ptička, kokoš, muho; ne vse na enkrat, marveč zapored.

Tudi glasove naj razlikuje: glas človeka, očetov, materin, mačke, psa, vola, krave, od udarca. Izkuša naj, kaj je trdo, kaj mehko, kaj mrzlo, hladno, mlačno, toplo, vroče, da si tako vežba in izvežba vsa čutila. Ti mu polagoma vse pokazuj in povej, kaj je, kar pokažeš. Naj otrok ne opazuje stvari hitro, površno, od ene strani, ampak večkrat, natanko od vseh strani.

Ko pelješ otroka iz hiše, mu pokaži vrt, drevesa, travo, cvetlice, razne živalce: vse eno za drugim, kakor si poprej določiš; pokaži zopet točno, temeljito, od vseh strani.

Ko se otrok bolj razvija, nauči ga, da razlikuje drevo, da li je nizko, visoko, debelo, tanko; njegovo deblo, veje, vejice, korenine; njegovo kožo, da li je gladka, hrapava, rjava, črna. Isto tako pri ptiču, naj razlikuje velikost, barvo, glas, perje, krila, rep, noge, krempeljčke.

Naj bo dosti, dalje morete sami napredovati. Tako se otroku razvijajo čuti in se priuči, da vse vidi, sliši in zazna, da postane temeljit, ne površen, kar je za dušno življenje neprecenljivega pomena.

4. V drugem, tretjem letu začni otrokom tudi kaj pripovedovati; seve da take stvari in z besedami, ki jih razumejo. Materina ljubezen Ti bo že prav svetovala, kaj bo prav. Saj znaš kaj povedi. Kmalu bo otrok sposoben, da sliši povesti iz svetega pisma. Kako se mu bodo razvijali čuti, kako domišljija, spomin in razum!

Dokaz temu razvoju naj Ti bo otrokovo povpraševanje. Otrok se bo začel za vse zanimati in Te bo s sto vprašanji nadlegoval. Oče, mati, vsi domači otroku radi in ljubeznivo odgovarjajte, poučite ga, isto stvar mu povejte zopet in zopet.

5. Otroku naj se tudi igre poskrbe, in sicer primerne njegovi starosti. Saj otrok ne more in ne sme biti miren; naj le hodi, skače, vpije, dela, se igra; ne brani mu tega, ampak pomagaj mu, da mu duševno življenje ne zastane, marveč od dne do dne bolj živahno postaja.

Tako se začne in napreduje zavednost otrokova, da zmiraj bolj spoznava svet zunaj sebe.

VIII.

Samozavest.

Poizkusil sem Vam pokazati, kako se začne otročiček zavedati sveta in kako ravnajte v prvih štirih do petih letih, da se otroku vsi čuti prav

razvijajo in se navadi vse natanko in vsestransko opazovati. Po tem potu dobi otrok točnih, jasnih pojmov in more prav misliti. Otrok ne bo površen.

Kmalu potem, ko otročiček začne spoznavati vse, kar je zunaj njega, pa začne tudi spoznavati samega sebe. Spočetka govori o sebi še v tretji osebi, dokler se nazadnje ne zave svoje osebnosti, dokler ne spozna, da je on, ki čuti, vidi, sliši, govori. Ko se tako zave, začne o sebi govoriti z jaz: zaveda se samega sebe. Razločuje se od vseh drugih in začne zavedno ravnati, izbirati in svoje razmere do stvari in oseb zunaj sebe urejevati.

To je pa za Vas zopet silno važno: nove vzgojne naloge Vas čakajo. Prizadevati se morate, da se ta samozavest prav razvije, kakor to zahteva naša narava, naše življenje in naša sreča. Kaj ne, to razumete in radi bi čuli nekoliko navodil! Čujte!

1. Otrok se prav živo zaveda svojih občutkov, posebno, da li so prijetni ali neprijetni, ugodni ali neugodni. Nimajo pa vsi otroci iste dovzetnosti glede na svoja čustva. Nekateri otrok je zelo mehak in naglo občutljiv, drugi počasen, trd, površen. Res, take kakor vse druge lastnosti nam podeli Bog, toda večinoma po starših. Na vse dušne in telesne lastnosti otrokove vpliva poprejšnje življenje staršev in čas, ki ga otrok v maternem telesu preživi.

2. Na razvoj čustvenosti ali občutnosti vpliva prav mnogo zgled staršev. Čudno je in skrivnostno, kako občutki staršev, posebno matere, prehajajo na otroke. Ako so

starši razdraženi, hudi, nevoljni, žalostni, veseli, visoki, ponižni, se tudi v otroku taka čuvstva vzbujajo. Zato se morate starši premagovati, da boste otrokom vselej lep zgled dajali.

Poizkušajte pa tudi svoja čuvstva v otroku vzbujati. Ako ljubiš lepoto v prirodi in to v besedah kažeš, se bo zbudila tudi v Tvojem otroku ista ljubezen. Ako ti sovražiš laž, sirovost, nespodobnost in to tudi v besedah pred otrokom večkrat izrečeš, bo tudi on vse to sovražil. Ako pustiš, da Te premaga jeza, lenoba, ničemurnost, bo tudi tvoj otrok suženj teh strasti. Ako ste starši malomarni in topi za dobro in hudo, za čednost in greh, bo malomaren in top tudi Vaš otrok.

Zgled sam pa še ne zadostuje za vzgojo pravih čuvstev. Vi starši se morate potruditi, da blaga in plemenita čuvstva vzbujate, neplemenita pa izpodbijate. Le vedite, da pri vzgoji ni nobena stvar malenkostna, vse je prevažno; vse naj bo resnično, vse dobro, vse lepo. Deklica tudi svoje punčike ne sme sirovo tepsti; ako pustiš, da otrok cvetlic natrga, pa jih koj proč vrže, izgubi ali je že izgubil čuvstvo za cvetlice; tudi košček papirja ne sme na tleh obležati, če ne se uniči čuvstvo za popolno snago.

3. Otrok naj pa ne ravna po čuvstvih ali občutkih, naj ne izbira le to, kar je prijetno, odbija pa, kar je neprijetno. Ne, ampak koj se mu mora vzbujati zavest, da mora delati po postavi, po volji staršev, po pokorščini. Naj ve, da mora izbrati tudi to, kar je neprijetno, ako starši zapovedo. Spočetka mora mali otročiček ubogati kar slepo, zato ker starši hočejo.

Vendar pa starši ne smejo biti slepi, ko zapovedujejo. Ne otroka dražiti! Paziti morate na ravno probujeno čustveno življenje, da se ne pokvari. Prizadevajte se, da pokorščino otroku olajšate, le potrudite se, da si ohranite ljubezen in zaupanje in da bo otrokom sladko ubogati Vas. Bodite previdni, kadar od otroka kaj zahtevate in mu zapovedujete; ne zahtevajte, ne zapovedujte preveč, ampak le kar je potrebno; tudi ne bodite muhasti, izpremenljivi, da bi vsak čas drugače poljubno zapovedovali. Zahtevajte malo, toda odločno, ne popustite, otrok mora ubogati.

Toda pazite, da bo otrok razumel, kar hočete in pomislite, če zna otrok storiti, kar od njega zahtevate. Morate ga naučiti in mu večkrat natanko pokazati. Pokazati enkrat ne zadostuje; otrok je morda počasen, le potrpežljivi bodite in mu večkrat pokažite, kako se na primer obleka spravi, kako hiša pomede, kako voda prinese, kako igračke v redu shranijo. Ako otrok ne zna, pa nad njim vpiješ, bo otrok zlovoljen, vzbudilo se mu bo neugodno čustvo, postal bo trmast, Tebi bo nasprotoval, ker bo čutil, da zahtevaš od nega, kar ni mogoče.

Zapoveduj malo, a tedaj naj otrok hitro uboga; skušaj doseči, da otrok uboga veselo in rado in drage volje. Ako je zapoved hipna, ravno za sedaj: prinesi vode, poberi žlico, umij skledo, se mora koj izpolniti; ako se pa kaj zapove zazmiraj: da se je v jutru hitro obleči, lepo umiti, da je treba zvečer obleko lepo na določeni kraj polagati, bodite bolj previdni, da navadite otroka na točno pokorščino. Ako ne

stori, ga lepo na zapovedano delo opozorite, milo ga nanj spomnite, zopet mu vse razložite, potem opomnite, posvarite, zagrozite, kaznujte, toda mirno, brez jeze. Kazen naj traja, bodite žalostni, resni, strogi, dokler otrok pogreška ne izprevidi, prizna, se zanj pokesa in popravi.

Najlepša naloga Tvoja je pa v tem, da otrok uboga iz srca, da se zaveda svoje dolžnosti, da zato uboga prostovoljno, radovoljno. Ko postanejo čuvstva v otroku bolj zavedna, ne zahtevaj več slepe pokorščine, ampak povej otroku razlog, zakaj zahtevaš. Ako se slepa pokorščina izsiljuje, se izpremeni v srcu kmalu v nepokornost, odpornost. In ali ne izprevidiš, da sila vzbuja v otroku nevoljo, jezo, mrzkost do pokorščine, mržnjo do staršev, svojevoljnost, trdovratnost, maščevalnost; to pa bi zamorilo vse do sedaj vzgojene blage nagone in uničilo vzgojno delo.

4. Otrok naj se le zaveda, da ne more in ne sme delati samovoljno kar po čuvstvih, ampak da je odvisen od staršev, od domačih običajev, odvisen zmiraj in povsod od Božje volje. Koli-
kor bolj se mu samozavest razvija, toliko bolj naj se te odvisnosti zaveda in naj zna, da prav dela in ravna le tedaj, ako hoče in se odloči ravnati po volji staršev, po volji Božji. Ako vzgoja to doseže, tedaj je dosegla svoj namen; tedaj vlada duša nad telesom, nad svojevoljnimi, nizkotnimi, počutnimi nagnjenji.

5. Otrok naj se pa tudi zaveda, da je navezan na lepe običaje domače hiše. Držati se mora reda, kdaj je treba vstati, umiti in

obleči se; ve naj, kako se mora vesti, ko se igra, ko je pri mizi; nauči naj se, kako mora imeti v redu igračke, v redu obleko, kako mora paziti, da ne poškoduje obleke na sebi, da ne poškoduje pohištva; ve naj, kako naj se vede do staršev, do bratov in sestra, do hlapcev in dekel.

Ni dobro, če bi otrok preveč videl in izkusil, ako bi preveč med ljudi prišel. Da, naj gre v družčino, toda le v družčino dobro vzgojenih otrok, ne sirovih, umazanih, lažnivih. Nespametno bi pa bilo, otroka voditi v društvo odraslih, to ni za otroka, ki naj le prav dolgo otrok ostane.

6. Še ene stvari naj Vas opomnim. Otrok naj se v hiši tudi nauči spoštovati tujo lastnino, naj se zaveda, kaj je njegovo, kaj ni njegovo; naj se zaveda, da se ne dotakne, da ne vzame tega, kar ni njegovo; tuja last naj mu bo sveta. Pusti naj na miru, kar je bratovo, sestrino, hlapčevo, deklino; naj nikdar in nikoli tuje lastnine ne poškoduje, naj tujih cvetic ne trga, naj po zidu ne maže, naj posod ne ubija, naj po tuji travi ne gazi. Naj se zaveda, da kaj takega storiti ne sme, ker ni njegovo.

7. Pri vzgoji čuvstev je važna kaznen in nagrada. Kazen je neugodna posledica nepokorščine, nagrada pa ugodna posledica pokorščine.

Ne kaznuj nikdar brez vzroka, kazen naj bo primerjena pogrešku otroka in nikar ne misli, da so le udarci kazen. Je mnogo kazni, in te naj bi se uporabljale stopnjevaje od manjše do večje. Kazen je že oster pogled, vzdignjen prst, opomin,

ostra beseda, graja, svarilo, grožnja, potem šele telesna kazen, ki naj se rabi prav malokdaj.

Ako je otrok lepo vzgojen, bo že globoko občutil resen, strog pogled, še bolj besedo pri-tožbe, obžalovanja, graje. Bolelo ga bo, ako mu starši znake ljubezni zmanjšajo, ako mu obžalovaje ne dajo dobre besede, igračke, jabolka, po-gače. Pouk, zakaj so tako storili, naj seže otroku globoko v srce, da spozna pogrešek, prosi od-puščanja in obljubi poboljšanje. Ako se ravna previdno, bo že samo to zadostovalo, da se otroku kaj odtegne.

Še bolj previdno pa se mora ravnati, ako se otrok naravnost kaznuje; telesna kazen naj bo redka, poprej naj se uporabi pouk, opomin, svarila, pretnja. Ako že moraš telesno kaznovati, in se otrok že precej zaveda, naj ve, da ne kaznuješ rad, da te srce boli, toda da moraš. Potem pa kaznuj ostro, da otrok neugodnost dobro čuti in se je v prihodnjič boji. Telesne kazni bi iz-silile le zunanjo pokorščino, ki je pa za vzgojo pogubna, zato naj se le tedaj uporabijo, kjer so potrebne, da se večje zlo prepreči.

IX.

Vzgoja za večnost.

Čudno se Vam bo zdelo, da toliko govorim o skrbi za telo in za razvitek čutov, spoznanja, volje, čuvstev. Kaj ne, vse to spada k naravnemu življenju, ki je pa le priprava k večnemu življenju. Ker ste krščanski starši, vse to dobro veste in gotovo komaj pričakujete, da Vas po-učim, kako morate ravnati, da otroku, katerega

ste postavili v časno življenje, pomagajte tudi v srečno večnost.

Prav je, da tega pouka od mene pričakujete. Moral sem pa najpoprej o razvitku naravnih moči govoriti, ker ravno s temi močmi se mora delati za večnost. Saj dobro čutiš, da ne bi mogel izpolnjevati svojih dolžnosti, kdor je telesno pohabljen, kdor je bedast in mu ni razum razvit, komur so blaga čuvstva zamorjena, kdor je že od mladega sprijen.

Z zdravim telesom torej in s prav razvitimi dušnimi močmi se dela za večnost. Pripomnim pa, da ta skrb za večnost naj prešinja vse življenje; cel dan mora biti tako uravnan, da je vsako dejanje koristno za srečno večnost, korak na potu k srečni večnosti. Saj je večnost naš zadnji cilj, tam bomo ostali zmiraj, brez konca, večnost ne bo nikoli minula. Življenje je pa kratko, pa je vendar od njega srečna večnost odvisna. Za srečno večnost pa delamo, ako živimo po volji Božji, ako od jutra do večera, od večera do jutra svoje življenje tako uravnavamo, kakor hoče Bog in ker hoče Bog. Vse drugo je ničevno, je izgubljeno, pa naj bo pred svetom še tako sijajno.

No, pa tega Vam ni treba dalje razlagati. Vendar sem Vas pa na to večno, nepobitno resnico spomnil, da se boste še bolj zavedali, kako morate vzgajati svojega otročička, da bo zares vse svoje življenje po volji Božji uravnaval. Sedaj pa sprejmite nekoliko navodil.

1. Ako hočeš, da bo Tvoj otrok za večnost živel, moraš najpoprej Ti tako živeti, kakor Bog zahteva. Mati, oče in vsi,

kar vas je v hiši, kjer otrok raste, morate vsak čas svojega življenja imeti pred očmi voljo Božjo, katero radi, veselo, navdušeno izpolnujete. Vse Vaše življenje mora biti krščansko, čednostno. V Vaši hiši ne smejo vladati strasti: ne napuh, ne lakomnost, ne nečistost, ne nevoščljivost, ne požrešnost, ne jeza in sovraštvo, ne lenoba, ampak ponižnost, radodarnost, sramežljivost in čistost, krotkost in prijaznost, zmernost in treznost, delavnost in gorečnost.

V Vaši hiši se mora moliti zjutraj in zvečer, pred jedjo in po jedi; držati se morajo postni dnevi, posvečevati nedelje in prazniki, prejemati sv. zakramenti. V Vaši hiši naj se časti božje Srce Jezusovo, prečista Devica Marija, angel varih in svetniki Božji, na stenah naj bodo svete podobe; križa ne sme manjkati.

V Vaši hiši naj se poudarja volja Božja, ki je za vse odločilna in od katere zavisi naša časna in večna sreča; naj se slavi ljubezen Božjega Sina, ki nas je z svojo smrtjo na križu odrešil; naj se povečuje prečista Devica Marija, Mati Božja; naj vlada ljubezen do vseh čednosti in se vcepljuje v srca gnus do greha, ki žali Boga in omadežuje dušo.

V Vaši hiši naj se poudarja večnost, skrb za neumrjočo dušo, ki naj presega vsako drugo skrb; naj se goji svet strah Božji.

V takem ozračju naj se razvija dete. Saj boste važnost tega razumeli, ako se spomnite, kar sem Vam povedal, kako po čutilih vse vpliva na otrokovo dušo in tam zapušča sledove, ki silno delujejo na vse poznejše življenje.

2. Omenil sem že in sedaj ponovim, da tako življenje očetovo, še bolj pa materino deluje na otroka že v hipu spočetja, v telesu materinem, ko se od njene krvi hrani, potem tudi koj prve mesce, dokler se še nič kaj ne zave.

Ko se pa otrok začinja zavedati konec prvega leta in v drugem letu, pa moreš že naravnost pospeševati vzbujajoče se versko življenje. Ko začne dojenček spoznavati stvari zunaj sebe in se tudi sebe samega zave, mu beseda Bog ni več prazen, brezpomemben glas. Saj je duša otrokova posebno po milosti sv. krsta nekako k Bogu naravnana in v njej tli, kakor žerjavica pod pepelom, ljubezen do Boga. Ali ni po posvečujoči milosti Božji preroben v otroka božjega, ter so mu s to milostjo tudi podeljene tri božje čednosti, namreč posebno nagnjenje in posebna sposobnost v Boga verovati, vanj zaupati in prav presrčno ljubiti ga!

Zato v drugem letu le spomni otroka na Boga. Res, ne zahtevaj, da bi otrok vedel, kaj je Bog. Toda v otroku se bo vedno bolj in bolj daniło, kaj je dobri Bog, ako resno in pobožno otroku večkrat rečeš: „tole cvetlico je vstvaril Bog, solnce nam po volji Božji sveti, hrano, obleko, zdravje nam daje in čuva Bog.“ Hvaležnost in ljubezen do dobrega Očeta v nebesih se bo v nemala v srcu Tvojega otroka, pa bo rad ročice sklenil, ljubo proti nebu pogledal in se veselil tega dobrega Očeta. Toda skrbno pazi, da v Tvoji hiši ne bo nobene sirove besede o Bogu, da se o Bogu nikdar napačno ne govori, da se to sveto Ime nikdar ne porablja

v kletvi; ker s tem bi se v otroku njegovo začetno spoznanje Boga pokvarilo, potemnilo, ljubezen bi ohladela.

Opomnim naj še to, da je važno, naj se otrok navadi ostati miren in tih, kadar v hiši molite. Molitev Vaša naj bo zares pobožna, Vaše vedenje naj kaže, da se zavedate, kako sveto opravilo je molitev, vse naj prešinja nekak svet strah Božji! O kako blag, globok, svet vtis na otroka, ki molče in mirno to opazuje, razjasnovalo se mu bo vedno bolj in bolj še temno dozdevanje o veličanstvu vseмогоčnega Boga. Kako slabo bi pa na otroka vplivalo, ako se med molitvijo nedostojno vedete, zijate, in ako le brbljate brez pobožnosti, brez zbranosti!

3. V tretjem in četrtem letu se otrok zmeraj bolj jasno zaveda, kaj je Bog. Se ve, da morate starši to zavednost previdno in skrbno pospeševati.

Ali ne čutite, kako je otroku milo, ako čuje o Bogu, ki vse vidi, ki vse ve, ki vse more, ki vse dobro rad ima, vse hudo pa sovraži. O le vzbujajte otroku pojme o kraljestvu božje ljubezni in Njegove moči.

Ko začne otrok spoznavati stvari zunaj sebe in ve za cvetlico, za ptička, za travico, za drevo, za sadje, za gore, za zvezdice, le pripoveduj mu o Bogu, ki je vse to naredil, ki je tako dober in mogočen. In ko otrok že ve, kaj je vrt, kaj je dih, kaj so nebesa, kaj zapovedi, pripoveduj mu o stvarjenju človeka, o raj, o grehu, o kazni, o usmiljenju božjem, o satanu, o Zveličarju.

Otroku vse to še ne bo prav jasno, vendar pa bo vse to vsaj nekoliko, kakor v poltemi spo-

znaval, in to zadostuje, da se mu vzbude globoka in sveta čuvstva ljubezni in hvaležnosti do Boga, studa nad grehom, strahu pred satanom, srčne ljubezni do Zveličarja in vse to tudi v dejanju pokaže. Počasi se bo otroku bolj in bolj dani, v mladeniču in možu bo dozorelo pravo spoznanje Božje, navdušenost za Boga in trden sklep za življenje po volji Božji.

Razvitek je počasen. Od temnega dozdevanja do jasnega spoznanja je dolga pot. Zato ne pričakuj, da bi otrok mogel že sedaj razumeti razne molitve, na primer Oče naš, Čast bodi, Verujem! Bodi zadovoljen, ako more nekoliko minut Tebe poslušati z žarečimi očmi, s sklenjenimi rokami in da Ti s kratkimi besedami, kakor: Bog je dober, Bog je ljubezniv, vse to potrdiš.

Varuj se pa vsega, kar bi otroku pojem o Bogu pokvarilo in bi o Bogu napačno mislil. Boga otroku nikar ne slikaj, kakor da bi bil vedno jezen, maščevalen, sama strogość in grozovitost, ki komaj čaka, da udari in kaznuje. Ne, to bi bilo popolnoma napačno, saj je Bog ljubezen! Ako otroku govoriš o Bogu, Tvoje srce, Tvoja beseda naj žari ljubezni do Boga. Ve naj otrok, da je Bog svet, da moramo Boga ubogati: kdor ga ne uboga, se sam od njega loči, pristopi k satanu in se sam pogubi; povej mu, kako ga dobri Oče čaka, da bi nazaj prišel, ker mu želi odpustiti in ga osrečiti; pripoveduj otroku o križanem Jezusu. Vedi, da Bog noče trepetajočih sužnjev, ampak ljubečih, svobodnih otrok.

Da, vzbudi v otroku spoštovanje do Boga, svet strah pred njim in da otrok hoče Boga ljubiti, Boga ubogati, Njega ne žaliti, od njega se ne odtrgati.

4. Za vse življenje otrokovo je silno važno, da otrok spozna, kako je Bog naš najvišji Gospodar, in da smo dolžni njegovo sveto voljo izpolnjevati. Mislim, da ne bo ravno težko to otrokom dopovedati in jih tudi naučiti, vse za to delati, ker Bog hoče. Bog hoče, da otrok uboga, da ni trmast, da nobenega ne udari, da lepo vstane in moli, da nič ne vzame, da se ne zlaže, da ni nevoščljiv in požrešen, da ostane nedolžen in sramežljiv.

To odvisnost od Boga je treba vedno in vedno poudarjati. Ako je otrok kaj hudoben, le reci mu s strahom: tega Bog noče, se boš Bogu zameril; ako je otrok priden, opomni ga, da je tako Bogu všeč, da ga bo Bog še bolj rad imel.

Pokaži pa tudi otroku, kako smo mi le tedaj srečni, ako Boga ubogamo in storimo, kar Bog hoče. Kako lepo je, ako otrok uboga, ako resnico govori, ako bratce in sestrice rad ima in z njimi lepo igra: vse je veselo, on sam, starši, Bog. Ako pa otrok ne uboga, kaj laže, bratce in sestrice udari, o kako je vse hudo, žalostno, bridko in ni ga veselja. To naj otrok čuti, to otroku povej.

Pa tudi o nebesih mu povej, kako je tam pri Bogu lepo in da tja pridejo le tisti, ki so dobri in Boga ubogajo; ki pa Boga ne ubogajo, ampak se mu upirajo. v nebesa ne morejo, Bog

jih k sebi vzeti ne more in se s tem sami v pekel obsodijo.

5. S tem se pa v otroku zbuja vest. Vest je nek glas v srcu, ki nam pravi, da je to ali ono dobro in moramo zato storiti, da je to ali ono slabo in moramo zato opustiti; po storjenem dejanju pa se vest zopet oglasi in nas pohvali, ako smo kaj dobrega storili, pograja pa, ako smo kaj slabega storili. Vest je glas Božji, saj nam je Bog dal v srce to spoznanje, da presojujamo, kaj je prav, kaj pa slabo. Vest ima vsak človek.

Starši, Vi pač ne morete otroku učeno povedati, kaj je vest; pač pa morete otroka opozoriti, kaj v sebi čuti, preden kaj stori, in koj potem, ko kaj stori. Pomagati morete otroku, da se mu vest lepo razvije in bo imel pravo, resnično vest, ne pa pokvarjene. Ta pouk boste pa zopet najbolje z zgledom dosegli. Vi sami vse po vesti ravnajte. Akoravno otrok te vestnosti ne razume, ostanejo mu vendar sledovi vtisov od tega obnašanja staršev v mehki duši, pomnožujejo in poglobljejo se, pa se pozneje razvijejo v predstave in misli. Otrokovo srce se nagne na vestnost. Nagnilo bi se pa na brezvestnost, ko bi otrok gledal brezvestno življenje.

Ko se otrok bolj zaveda, dodajte še obširnejši pouk. Le večkrat mu razlagajte mir vesti in plačilo vesti po vsakem dobrem delu. Kolika radost, kolika sladkost v otrokovem srcu, ako je ubogal, ako je bil vljuden, ako je bil usmiljen do drugih, ako je bil sramežljiv. Nasproti pa zopet žalost, nepokoj, strah, sramota po hudobnem dejanju.

Posebno važno je, da opozorite otroka na svarilno vest pred dejanjem in mu razložite, kako hoče Bog, da se glas vesti posluša. Otrok naj se privadi, da glas vesti vedno uboga.

In, draga mati, veš li, kaj je prav koristno, da v otroku vzbudiš in okrepiš prav nežno vest? Zvečer otroka spat položiš. Popred z njim moliš. Otroka poznaš, pa veš, da je bil podnevi nekoliko trmast, jezljiv, nevoščljiv, oblizav, morda lažniv: po molitvi ga na te grehe opozori, vzbudi z njim kesanje in trden sklep za drugi dan.

S tem boš otroka priučila, da pazi na vest in se po njej ravna; otrok se nauči podnevi vsako dejanje presojati, je li dobro ali ne, je li Bogu všeč ali ne, je li po vesti ali ne? Tako presoja in prizadeva se po spoznanju tudi ravnati. O, kako neizrečeno važno je to v onih letih, ko pridejo hujše in bolj nevarne strasti, posebno tedaj, ko se začnejo spolne strasti, ko pritiska meseno poželenje!

Otrok, navajen vse preudariti, je li po vesti ali ne, je li dopuščeno ali greh, bo mogel izkušnje premagati in ne bo slepo za njimi drl; otroka pa, ki na to ni navajen, in dela le po čuvstvih, po ugodnostih, po nagnenjih, bodo strasti premagale, poželjivost bo bujno pognala, padel bo in zabredel v grde pregrehe.

Kaj ne, razumeš me? Izkušaj torej z besedo in z zgledom vzgajati natančno zavestnost v otroku.

6. Tudi moliti otroka nauči. Opomnil sem že, da naj se izpočetka med molitvijo mirno drži, naj čuti, da je posebno sveto opravilo. Odrasli

morate v tem oziru lep zgled dajati. Nikar molitve ne drdrajte naprej, marveč molite kleče, pobožno, izpodbudno; nikar ne začni svojega dela, dokler druga stran ni izvršila svojega. No, polagoma naj se otrok sam moliti nauči. Ravnaj takole:

- a) Iz početka zadostuje, ako otrok lepo ročice sklene in izgovori par molitvenih besedi, kakor: „o Bog, kako si dober; Jezus, ljubim Te; sveta Marija, prosi za me; angelček varih, varuj me“ in slično. Ko ga deneš spat, ga poškropi z blagoslovljeno vodo in prekrižaj; ko vstane in ga oblečeš, ga zopet prekrižaj, naj ročice sklene in par molitvenih besedi izgovori; na jutranjo in večerno molitev naj se navadi zgodaj.
- b) Ko se bolj zave, namreč od tretjega do petega leta, naj se nauči križ napraviti; polagoma naj se nauči Gospodovo molitev in Češčena Marija. Uči ga prav počasi; naj vsaj nekoliko, akoravno bolj temno ve, kaj besede pomenijo. Nikoli ga ne uči predolgo, ne preveč naenkrat; ne hodi prehitro dalje.
- c) Pred jedjo in po jedi naj se prekriža; ko se bolj razvije, more z odraslimi moliti, ako molijo počasi in razumno: le hiteti in samo brbljati ne. Zadnje leto pred obiskovanjem šole bi morda otrok že rad z odraslimi molil rožni venec.
- d) O angelčku varihu, o svojem patronu (imenjaku), o Devici Mariji, o ljubezni križanega Jezusa, o dobrem

Očetu v nebesih bo otrok rad poslušal in se morda kmalu naučil kratkih molitvic.

- e) V cerkev ga tako dolgo s seboj ne vzemi, dokler nisi prepričana, da bo otrok miren in tih in se bo lepo vedel. Zato ga najpoprej vzemi le h kratki pobožnosti, da otroku ne bo dolgčas in se mu cerkev ne pristudi; potem šele, ko se že bolj zave, ga moreš vzeti s seboj, ako bo pobožnost bolj dolgo trajala.

X.

Vzgoja ob času šole.

Ne pošlji otroka prezgodaj v šolo; ako mogoče ne pred sedmim letom. Naj se otrok doma svoje prostosti veseli, naj se telesno razvija, naj se izpopolnjujejo možgani, pa naj se razvija tudi dušno za časnost in za večnost.

Vendar pa v šolo mora otrok, da se tam nauči, kar mu bo za življenje potrebno. Šola nadaljuje domačo vzgojo in daje otroku to, česar mu starši ne morejo dati. Šola nadomestuje domačo hišo. Zato mora pa šola tudi v ravno tistem duhu delovati, kakor dom; učitelj mora ravnati točno, kakor ravnajo ali bi morali ravnati doma krščanski oče in krščanska mati.

Toda, akoravno Tvoj otrok hodí v šolo, nikar ga doma ne zanemari. Tudi sedaj potrebuje otrok vzgoje od dobrih staršev. Da, sedaj morate, Vi starši, na otroke še bolj paziti; saj so po več ur med tovariši, pa jih Vi ne morete opazovati. Mogli bi se pohujšati. Zato morate doma vse storiti, da se otrok ne bi izgubil. Čujte nekoliko navodil!

1. Pazi, da otrok šolo točno obiskuje, da gre o pravem času z doma in pride v pravem času domov. O učiteljih govori vpričo otrok spoštljivo; ko bi morda tudi kak učitelj neroden bil, pred otroci se ne huduj nad njim, ampak išči pomoči pri šolskih oblasteh.

2. Zanimaj se, se li otrok kaj nauči. Zanimaj se za vse predmete, posebno za krščanski nauk. Povprašuj otroka, kaj se je v šoli učil; morda mu moreš nauk še bolj razložiti.

3. Še bolj glej na to, da Tvoj otrok sedaj verske dolžnosti izpolnjuje rad in točno. Molitev zjutraj in zvečer, pred jedjo in po jedi naj le vselej opravi; na angelsko češčenje naj ne pozabi. V petek in postnih dneh naj se zdrži mesnih jedi. Ob nedeljah mora iti vselej dopoldne k sveti maši in k pridigi, popoldne pa h krščanskemu nauku.]

Z besedo in z dejanjem ga uči, da ljubi katoliško Cerkev, da spoštuje sv. Očeta, škofo, duhovne, posebno domače; naj zanje moli. Vcepljaj mu v srce češčenje presv. Srca Jezusovega v presvetem Zakramentu in češčenje prečiste Device Marije, njegovega patrona in angela varuha.

4. Naj se otroci uče izpolnjevati božje zapovedi, v kolikor se na nje nanašajo: da pobožno molijo, da ne preklinjajo, da se v cerkvi lepo vedejo, da ubogajo, da premagujejo jezo, sovražnost, nevoščljivost, prepirljivost, da ne zmerjajo, tepo, da niso nesramni, da ne kradejo, ne poškodujejo raznih stvari, da se varujejo laži, opravljanja, natolcovanja, krive sodbe, tožarenja, lenobe, zapravljivosti, uživanja; naj bodo krotki, pomirljivi, dobrohotni, sramežljivi, pra-

vični, odkritosrčni, resnicoljubni, popustljivi, prijazni in potrpežljivi med seboj, delavni, varčni, trezni.

Teh grehov naj se pa varujejo in tem čednostim priučavajo posebno zato, ker je tako zapovedal Bog, naš nebeški Oče; ker je tako učil Jezus, naš Odrešenik; ker Bog dobro ljubi in plačuje, hudo pa sovraži in kaznuje; ker so svetniki tako ravnali in tako ravnaajo vsi dobri, modri, pametni in zgledni ljudje.

Pa tudi zato naj se tako prizadevajo, ker je čednost lepa, hudobija pa grda pri Bogu in ljudeh. Ali ni lepo in častitljivo, ako se pravi: ta otrok je ubogljiv, pohleven, odkritosrčen, resničen, ljubezniv, ne kolne, ne zmerja, ne krade, je delaven, priden, potrpežljiv, varčen, sramežljiv, čist? In ali ni nečastno in sramotno, ako se trdi: ta otrok je kljubovalen, tukast, togoten, kolne, se prepira, je len, oblizav, sneden, krade, laže?

Pokazovati se more tudi na mir vesti, na notranjo srečo, pa tudi na večno srečo pri vseh onih, ki lepo živijo in se greha varujejo, kakor hoče Bog; pa tudi nasprotno naj se otrok opozori na nemir vesti, na nesrečo srca, na večno pogubljenje pri vseh onih, ki greše in Boga žalijo. Naj le ve otrok, da je v našo časno in večno srečo vse, kar Bog zapoveduje, v časno in večno nesrečo pa vse, kar Bog prepoveduje. O tem gotovo veliko zgledov veš, pa jih otrokom pripoveduj.

Isto velja o cerkvenih zapovedih, katere naj otroci izpolnjujejo, o glavnih, pa tudi o tujih grehih, katerih naj se otroci varujejo.

5. Ako pa Vi, starši, hočete, da se otroci po tem ravnaajo, morate jim lep zgled dajati. Pri vseh ljudeh, posebno pri otroku je v naravi nagon posnemanja, in otroka kar vleče, da stori sam, kar vidi pri drugih. Izredno močan je zgled staršev.

Pa ne samo to, ampak strast staršev vzbuja tudi strast pri otrocih. Ako se starši za vsako malo stvar razjezite, pa vpijete, zmerjate, kolnete, prebudili boste tudi v srcu otrok jezo; kjer je pa jeza, tam je trdovratnost, kljubovanje, nepokorščina; otrok Vas ne bo ubogal, zraven se bo od Vas naučil zmerjati, kleti.

Ali drug zgled. V otroku je resnicoljubnost po naravi. Oh, kako zardi, ako se vjame na laži! In vendar pri otrocih toliko laži! Odkod? Ako zasledujemo začetek, bomo dobili zgled staršev ali drugih odraslih v hiši. Odrasli se večkrat kaj zlažejo, morda si tudi oče in mati lažeta, otrok opazi in pojenjuje mu čuvstvo za resničnost. Včasih otroka napelje na laž Tvoje vprašanje, ako se začudiš in rečeš otroku: »Kaj takega vendar nisi storil ti?« Ali s takimi in enakimi vprašanji ne položiš otroku na jezik besedico: ne? Otrok se Ti bo tudi zlagal, ako mu prehudo groziš; bal se bo povedati Ti resnico.

To velja pri vseh čednostih in pregreških. Iz tega sledi, kako morate paziti na svoje lastno življenje, ako hočete imeti dobre in čednostne otroke.

6. V tem času je tudi prva sv. izpoved, sv. birma in prvo sveto obhajilo. Kako važni so ti dnevi za Tvojega otroka!

Ko se otrok pripravlja za prvo izpoved, mu pomagaj, da se zares kesa, ker je grešil in Boga razžalil, da pa tudi trden sklep stori, ne grešiti več. Opozori otroka, naj se izpove čisto, naj pove vsak greh, ko bi bil tudi sramoten. Daj mu poguma, naj se ne boji, vsaj ga v izpovednici čaka dober oče.

Priprava za sv. obhajilo naj bo še bolj skrbna in s svetim strahom združena. Iz vsega Tvojega vedenja in govorjenja do otroka, naj otrok spozna, kako važen, kako imeniten, kako svet je oni presrečni trenutek, ko bo ljubeznivi Jezus prvič prišel v njegovo srce. Pomagaj otroku, da napravi zase potrebnih sklepov, kako se hoče poboljšati, da ljubega Jezusa več ne žali. Naj vzplamti v srcu otrokovem ona sveta, nebeška, čista ljubezen, ki navduši za krščansko, za čisto življenje, pa tudi moč zanj podeli.

Poskrbi, da bo Tvoj otrok, fantič in deklica, zakramente svete pokore in svetega Rešnjega Telesa prejemal rad, in sicer vsaj enkrat na mesec. O presrečna oče in mati, ako se Vaš otrok navadi pristopati k mizi Gospodovi na štirinajst dni, vsak teden, v tednu večkrat . . .

Naj se v Vaši hiši nikoli ne govori nespoštljivo o svetih Zakramentih, nikoli nespoštljivo o onih, ki jih prejemajo pogostokrat; marveč naj se o njih govori s priznanjem, s spoštovanjem. Pa tudi Vi, starši pristopajte k sv. Zakramentom radi in pogostokrat. Ne pristopite samo za Veliko noč in morda še v adventu! Ali boste zanemarili čas sladkega Imena Jezusovega in Marijinega, Šmarnice, praznik presvetega Srca Jezusovega, praznik Marijinega

vnebovzetja, Marijinega rojstva, dan svojega svetega patrona in kake druge slovesnosti, ko se odpustki oznanujejo; ali ne boste šli na kako Božjo pot in popeljali seboj bolj odraslega otroka?

V tem času se sprejme tudi zakrament sv. birme. Ta podeli otroku moč Svetega Duha za krščansko življenje vkljub zaprekam in težavam. Pazi na dvoje. Prvič naj se otrok ne veseli dneva, ko bo ta sveti Zakrament prejel, radi nove obleke, radi slaščic in drugih stvari, ki mu jih bodo boter kupili. Drugič, nikar ne pusti, da bi boter ali botra Tvojega otroka po birmi morda celo popoldne in še pozno zvečer po krčmah vlačili. O koliko otrok je ta sveti dan prvikrat pijanih, ako ne močno, vsaj nekoliko! Pa tudi, ali ni otroku v krčmi med odraslimi dolg čas in v zakaženem zraku škodljivo in ali niso morda tudi marsikateri pogovori zanj pohujšljivi?

Prosim Vas, pogovorite se med seboj in odpravite te dve grdi in mučni razvadi: otroku toliko darov nakupiti in ga po krčmah vlačiti.

To so Vam glavna navodila za vzgojo otrok, ki hodijo v šolo. Le premišljuje jih, pa boste sploh lahko pogodili to, kar je otrokom v korist in bo Vam v radost. Molite vsakega dne, molite pred podobo device Marije, molite pred tabernakelnom za Božjo pomoč in za Njegovo razsvetljenje pri tem važnem poslu. Molite iskreno in sklicujte se na zakrament sv. zakona, v katerem ste prejeli pravico do onih milosti, ki so Vam potrebne pri vzgojevanju otrok, da bodo res kot otroci Božji živeli in umrli.

XI.

Vzgoja za sveto čistost.

Prišel sem sedaj do posebno kočljivih, vendar prepotrebnih nauk, namreč do nauk, kako naj se ravna z otrokom, da se obvaruje dejanj zoper šesto Božjo zapoved in oboroži zoper razne nevarnosti, ki ga čakajo na potu življenja in katere toliko fantičev in deklic potisnejo v blato.

Mislím na spolni nagon in na oni čas, ko začne otrok poizvedovati, odkod otroci in ko začne v sebi čutiti spolne mîke, spolne občutke, spolno poželenje. O koliko se v tem času greši in se omadežuje duša, omadežuje, pokvari tudi telo, izpridi kri, oslabijo živci. In ako se greši iz navade, kako umazane slike se prikazujejo v domišljiji, kako umazane so misli, kako telo nagnjeno na grde razuzdanosti.

Starši, kaj ne, to Vam je znano; toda morda se komaj kaj zavedate, kako bi morali ravnati, da otroka pred to nevarnostjo obvarujete in za ta čas hudih izkušnjav zadostno utrdite. Naj Vam dam nekoliko navodil, da jih razmišljate in uporabljate za vzgojo.

1. Ako ravnate z otroci, kakor sem Vas do sedaj poučil, ste prav mnogo storili, da se otroci obvarujejo spolne razuzdanosti. Zdravo telo, preprosta hrana, utrjeni živci, dobro razvita volja, strah Božji, gnus do greha je dober pripomoček za čas izkušnjave. Celotna prava vzgoja pomaga, da tudi spolni nagon bolj gotovo ostane v pravih mejah.

2. Navadi otroka koj od rojstva na nežno sramežljivost. Opozoril sem že na to, kako usodni morejo biti kaki nespodobni vtisi na otrokovo dušo že ob času, ko se še ne zaveda. Naj tudi v tem času otrok nikdar ne bo popolnoma nag in razodet, naj se nikoli spolnega kraja ne dotakne. Ko se pa otrok zave, moraš na to še bolj paziti, da je otrok vedno odet in se na dotičnem kraju ne dotikuje. Neguj njegovo sramežljivost!

Snažno in osnaženo mora biti telo, torej tudi spolni kraji. Naj jih mati le umijejo, kadar je treba, toda rahlo in ne z golo roko, ampak z mehko krpo ali z gobo. Ko otroka koplješ, naj ne bodo zraven večji otroci. Bratje in sestre naj ne bodo nikdar goli eden pred drugim, marveč vsikdar spodobno oblečeni. Na to naj tudi pazijo, ko menjavajo spodnjo obleko.

Otrok naj se koj od prvih dni navadi na popolno snago obleke in telesa; ako ga Ti, mati, privadiš, da ne trpi nesnage na sebi, ne na obleki, ne na telesu, ako ga privadiš, da se koj osnaži, ako se je kaj umazalo, razvije se v otroku nekak naraven gnus zoper vsako nesnago.

Koj izpočetka naj se otrok navadi, da naravno svojo potrebo opravi hitro, ne pred drugimi, ne sredi ceste, ampak na samotnem, za take potrebe odločenem kraju. Povej otroku, da se ne spodobi take stvari opravljati očitno, ali se o njih razgovarjati. Vendar pa ni treba pretiravati, kakor da bi bilo zoper sveto sramežljivost o teh naravnih potrebah najmanjšo besedico izpregovoriti. Naj vé otrok, da spodobnost zahteva,

te potrebe opraviti na skritem kraju, dotične telesne kraje imeti pokrite in se jih ne dotikovati.

Tako pouči otroka, ker ravno otročiči se morajo na to opozoriti. To se prav lahko stori, ker otroci v tem času o spolnih stvareh še kar nič ne mislijo. Povej pa otroku kar preprosto in spodobno, kakor nekaj, kar se samo po sebi razume; ni treba kazati posebnega gnusa, kakor da bi bilo telo samo po sebi gnusno, ali gnusni spolni udje.

Ampak, kakor hitro more otrok razumeti, povedj mu Ti, dobra mati, da je tudi telo lastnina Božja, da služi neumrjoči duši, da pride z dušo v nebesa, pa se mora zato držati v svetosti. Mati, pokaži z vsem vedenjem, kako spoštuješ telo kot hram Sv. Duha, da tudi v otroku razvijaš in razviješ čuvstvo spoštovanja do svojega telesa. To spoštovanje, ki izvira iz spoštovanja do Boga, je prav dobro sredstvo, da se ohrani čistost duše in telesa.

3. Izpočetka se mora otrok sramežljivo in spodobno vesti, ker so starši tako rekli. Toda ko se zaveda, mu bo treba tudi razlogov povedati. Pomni pa, da se še ničesa ne sme opomniti ne o spolnih razmerah, ne o razliki spola sploh.

V ta namen se priporoča, da se otroku polagoma prikazuje razlika človeka od živali. Naj otrok vé, kako je nad živaljo vzvišen in da bi bilo zanj silno ponižanje in izredna sramota, ko bi tako živel, da bi bil živali bolj in bolj podoben. Zato naj bode posebno previden v vsem, kar ima človek z živaljo skupnega.

Opozori naj se otrok, kako žival po štirih nogah hodi, kako je k tlom obrnjena, kako ima umazano hrano, kako le po naravi živi, pa nič ne vé o spodobnosti, o čednosti, o duši, o Bogu, pa tudi nič ne misli in zato ne more govoriti, ne more verovati, ne more moliti. In otrok naj bi se taki živali približeval s svojim življenjem? Ne, nad živaljo mora ostati vzvišen, zato pa tudi spodobno, ne pa po živalsko opravljati, kar ima z njo podobnih telesnih potreb: naj ne žre in ne žlampa kakor žival, naj ne bo umazen in pri opravljanju potrebe nespodoben kakor žival, naj ne grize, ne bôde, ne divja kakor žival.

V tej razliki torej vidi otrok potrebo sramežljivosti in se nanjo navadi, preden je kaj čul o spolnih stvareh. Ako dodaš še to, kar sem zgoraj omenil o negovanju spoštovanja do svojega telesa, dobi otrok nekak svet strah storiti kaj, kar bi bilo nesramno.

4. Otroka večkrat opozori na to, kako Bog vse ohranjuje. On je napravil, da cvetice rastejo in se množe, da vedno iz novega raste trava, pšenica, žito, sadje, da se pomnožujejo ptičke in sploh vse živali. Povej otroku, kako modro je Bog vse to naredil, da iz tega semenčka izraste tako krasna cvetlica, iz onega velik hrast, da se iz jajčka razvijejo ljube ptičice. Naj se v otroku vzbudi sveto spoštovanje do modrosti, moči in dobrote Boga, ki je za ohranjanje stvari in razmnoževanje tako lepo poskrbel.

Razmnoževanje se more otroku najbolj nedolžno pokazati pri cveticah, kjer se o spolnih delih sploh ne govori. Pokaže se le, kako pade s prašnika cvetni prah na brazde pestičev in se

razvije v plod s semenjem. Opozori naj se otrok, kako pomagajo žužki, ptice, voda, veter, da pride prah na pravi kraj in se tam seme napravi. Toda, ko to otroku pripoveduješ, spomni ga na to, da te je vse čudež modrosti in mogočnosti Božje; naj otrok spozna in čuti, da je razmnoževanje Božje delo, po Božji volji, velika, resna, sveta stvar.

O razmnoževanju pri živalih govoriti, je bolj nevarno. Ko otrok malo zraste in vse bolje spozna svet okoli sebe, ga lahko opozoriš na ptice in njihova jajčka, ki jih otrok večkrat vidi in lahko opaža, kako se mladiči izležejo. Pri tem zopet lahko slaviš Božjo modrost in moč.

Na ta način naj se v otroku dozoreva spoznanje, kako je ves svet kakor neko svetišče, kjer deluje Bog, ki ga moramo moliti, občudovati in ljubiti. In v tem svetišču naj pride otrok tudi do zavesti svojega izpočetka.

5. Otrok bo slišal o ženinih in nevestah, bo videl poroke v cerkvi, bo gledal nevesto, ki zapusti očeta in mater in gre po poroki in veseli svatbi v hišo svojega ženina.

Tu moreš otroku pripovedovati o prijateljski ljubezni. Povej mu, kako je Bogu, čigar otroci smo vsi, všeč, ako se med seboj radi imamo; toda z namenom, da bi eden drugemu dobro želeli in dobro storili, da bi si pomagali, da bi eden drugega varovali nevarnosti za telo, še bolj pa nevarnosti za dušo, da bi se svarili in opominjevali in se vnemali za krščansko življenje, kakor Bog hoče. Dodaj pa, da bi ne bilo prijateljstvo, ako bi se prijatelja združila za nepokornost, za laž, za goljufijo, za pijanstvo, za

maščevanje, za pretepe, za nesramnost, za ponočno kričanje; saj je to zoprno Bogu in poštenim ljudem, zato naj se otrok takih tovarišev varuje.

Sveto prijateljstvo je tudi med ženinom in nevesto. Vzela sta se, da bosta skupaj delala in se trudila, skupaj molila in Bogu služila in si skupaj pomagala v vseh zadevah življenja. Zato je nevesta zapustila dom in šla v ženino hišo, toda še-le potem, ko je v cerkvi dobila blagoslov in je bila tam poročena, kakor Bog zahteva za one, ki hočejo v taki ljubezni skupaj živeti. Ako ni take poroke in blagoslova v cerkvi, ne bi smela ženin in nevesta skupaj živeti, ker je tako Bog prepovedal.

Na ta način bo otrok poučen o zvezi med možem in ženo; gledal bo to zvezo z vzvišenega stališča, s stališča medsebojne ljubezni in ljubezni Božje; obvaroval se misli in predstav spolnega občevanja.

6. Starši, pazite na to, da otrok nikjer ničesar ne vidi, kar bi ga opozorilo na spolne stvari in na zarod človeka. Naj otrok nikoli ne čuje nespodobne šale, grde besede, nesramne pesmi, naj nikdar ne vidi nagih slik ali pohujšljivih zgledov. To bi bil strup za njegovo sramežljivost in čistost, prezgodaj bi se mu zbudil spolni nagon, prerano bi začutil v sebi spolni mik. Ako se kaj takega opazi pri živilih, kar pač ne bo mogoče otroku vedno prikrihati, naj se dotično delo označi kot živalsko, ki je nespodobno in se ga mora človek sramovati.

To je pa tudi razlog, da si moraš prizadevati, naj se Tvoji otroci drže doma.

Ozki krog doma naj za otroka zadostuje, da ostane dolgo časa po mišljenju in delu otrok. Ne vodi otroka v družbe odraslih, ne pusti, da bi z odraslimi modroval. Ko bi otrok po hišah letal, med odrasle zahajal, je pač zanj nevarno, da se pohujša, da vidi ali sliši, kar je nespodobno, nesramno in bi se mu prezgodaj zbudil še speči spolni nagon. Otrok, prezgodaj moder, je v nevarnosti, da se napačno razvije, prehitro dozori in zgodaj pokvari.

Otrok naj bo torej bolj doma pri otrocih, ali pa le tam in v taki tovarišiji in tako dolgo, kakor Ti dovoliš. O, kako so pohujšani že otroci, kjer se na to ne pazi, kjer so nesramni mladeniči in razuzdana dekleta, pa vpričo otrok govore o spolnih stvareh, ali pa si tudi vpričo otrok dovolijo preprostih dejanj. Starši, pazite tudi, da ne boste pohujšali in izpridili otrok s svojim zakonskim življenjem!

7. Ni dovolj, da pri otroku le razum razvijaš, še bolj je potrebno, da mu razvijaš in mu krepiš voljo. Nauči otroka in navadi, da ne dela le po čuvstvih, da ne izbira le to, kar je prijetno in sladko in ugodno, ampak to, kar je njegova dolžnost, kar hočejo starši, kar zahteva Bog; da, to naj si izvoli in naj stori, če bi bilo tudi težko, grenko, zoprno.

Tako se volja krepí. Kdor se ni naučil od prvega začetka premagovati in zatajevati samega sebe, gotovo se izgubi v borbah proti spolnim nevarnostim, kjer ravno je potrebno največ premagovanja in zatajevanja, čvrste volje in strahu Božjega. Vsako samostojno, premišljeno zatajevanje samega sebe pa je pomoč zoper spolno

izprijenost. Kdor se ne ravna po nravni postavi, kadar já, pije, spi, se igra, zabava, kupčuje, pridobiva, ta se tudi v spolnih stvareh ne bo ravnal po nravni postavi. Kdor nima čistih, bogoljubnih namenov v delovanju sploh, živi v nerednosti, ki bo hitro v nečistost prešla. Uredno spolno življenje more biti le učinek prave celotne vzgoje.

To stran vzgoje si morate Vi, starši, dobro zapomniti. Le visoko cenite samozatajevanje otrok, vzbujajte ga rano, negujte neprestano, seve iz početka z zapovedjo, pozneje pa z notranjimi razlogi, da otrokovo voljo za to pridobite. Navadite otroka, da se ne premaguje samo takrat, ko je to treba, da ne greši, ampak tudi v dovoljenih ali vsaj ne grešnih stvareh, posebno v onih dejanjih, ki se nahajajo tudi pri živalih, kakor so jesti, piti, spati, biti razodet in sploh v vseh stvareh sramežljivosti.

8. Pripomnim, da morate pri svoji hčerki še bolj paziti, da se ji čuvstvo za sveto sramežljivost še lepše razvije. Ko se ponudi prilžnost, jo opozorite, kako naj se z dečki ne peča preveč prijateljsko, kako naj bo spodobna, kadar se slači in oblači, kako mora imeti spoštovanje do svojega telesa in do spolnih delov, ki naj bodo pokriti, da se nikoli ne vidijo.

9. Ne pozabite verskih pripomočkov pri vzgoji. Vsa do sedaj omenjena sredstva ne bodo dosti zalegla, ako jih ne prešinja verska svetloba, ne razgreva verska toplota. V tej nevarni strani našega življenja pokazuje verska vzgoja svojo posebno moč.

Naj otrok vé, da sveti Bog zapoveduje telesno in dušno čistost; naj vé, da nečistost Bog sovraži in kaznuje; naj pogleda na Kristusa bičanega in križanega, naj si predstavi telesne njegove bolečine in rane, kar je Kristus trpel, da zadosti pravici Božji za nečiste grehe; otrok naj vé, da nič nečistega ne more v presrečna nebesa, ampak le v peklenški ogenj, ki nikoli ne ugasne.

Otrok naj čuti nevarnost in slabost, pa zato potrebo pomoči Božje. Pomoč Božjo pa dobi, kdor prosi, kdor moli in kdor prejema prav pogosto svete Zakramente. Prekoristno, da, potrebno je češčenje presvetega Srca Jezusovega, prečiste Device Marije, koristno češčenje sv. Jožefa, sv. Alojzija, sv. Stanislava. Vzgoji otroka tako, da si bo vseh teh pomočkov želel in jih rad iz srca uporabljal.

XII.

Spolni pouk.

Nikar se ne ustrašite, ako to besedo čujete. Vedite, da je spolni pouk otrok v gotovih letih in okoliščinah naravnost potreben. Iz izkušnje vem, kako mnogi otroci v grehe zoper sveto čistost zabredejo, ker se o teh zadevah ne pouče, ali pa se pouče od napačne strani, na sramoten način.

Pri nas o tem pouku ne veste mnogo, pa bi bilo za Vas, starši, in za Vaše otroke bolj koristno, ko bi tudi v tem oziru znali prav ravnati. Gotovo Vam ustrežem, ako Vam še v tej prevažni zadevi dam pravih navodil, saj gre za časno in večno srečo Vaših otrok.

1. Ta pouk ima pa svoje stopnjevanje. Najpoprej se otroku priporoča varstvo telesa, posebno varstvo spolnih delov, da se ne pokvarijo. Ta pouk se daje otrokom koj od prvega leta naprej. O tem sem že večkrat govoril, kako naj se otroci vadijo varovati sveto sramežljivost. O spolu in o grehu jim ni treba ničesar govoriti. Vé naj otrok, da naj svoje telo spoštuje, naj varuje posebno one skrite dele, ki so jako nežni, se lahko pokvarijo in so vendar za zdravje in življenje tako važni. Naj se sicer, kakor vse telo, tudi ti deli drže snažni, toda naj se ne dotikujejo, naj se ne drgnejo, da se ne pokvarijo in se z njimi ne pokvari celo telo.

2. Potem bo treba otroka poučiti o pomenu matere. Ko otrok raste, pa je star 8, 9, 10, 12 let, utegne hipoma vprašati: »Odkod so mali otroci, od kod sem jaz?«

To vprašanje utegne biti iz same radovednosti. Ako je tako, se otroku kmalu zadosti. Seve, lagati se ne sme, popolne resnice pa tudi ni treba povedati. Otroku reci: »Otroci pridejo od Boga, on jih dá staršem, da zanje skrbe in jih zopet nazaj k Bogu pripeljejo.« Ako je otrok zadovoljen, je dobro, če pa le še iz radovednosti popraša: »Kako pridejo otroci od Boga na svet?«, tedaj odgovori: »Kdo pa je ustvaril drevo? Kako pa je to bilo? Vsaj veš, da more Bog vse napraviti, kar hoče.«

Če pa opaziš, da otrok s takim odgovorom ni zadovoljen, da razmišlja in bi utegnil druge izpraševati, izpraševati hlapca, deklo, kekega tovariša, tedaj je najbolje, da mati

to otroku bolj natanko pove. Vendar pa naj pazi, da izpočetka o zaroditvi sami ničesar ne namigne, ampak samo o materinstvu razodene, kar je treba. Govori naj pa resno, z nekim svetim strahom; naj otrok čuti, da je stvar sveta, skrivnostna. Moreš pa, mati, tako-le govoriti:

»Bog dopusti, da začne otrok v materinem telesu živeti. Mati ga pod svojim srcem tako dolgo nosi, dokler ne more sam za se živeti. Ko toliko dorase, pride vun iz materinega telesa, kar materi velike bolečine prizadene. Otročiček še ne more sam jesti, zato je Bog materi mleka dal, da ga more dojiti na svojih prsih. Koj po rojstvu ga k svetemu krstu pošlje, da se mu duša opere v krvi Jezusovi in postane otrok Božji. Bog pa vžge v srcu matere veliko ljubezen do svojega otroka, otroku pa veliko ljubezen do matere. Zato mora pa tudi otrok materi vekomaj hvaležen biti!«

3. Kaj ne, saj ni težko to povedati. Da si boš, dobra mati, znala še bolj pomagati, naj Ti povem dva zgleda.

Neka mati pripoveduje, kako je nekega dne njen sedemletni otrok k njej prišel in jo kar naravnost vprašal: »Mati, odkod pridejo otroci? Vi ste rekli, da od Boga; danes sem pa slišal, da jih štokrlja prinese. Jaz verjamem Vam: toda kako jih pošlje ljubi Bog?«

Kaj hočem otroku odgovoriti? Prevariti ga? Ne, tega ne smem, otrok mi zaupa, ako bi ga prevarila, pa bi pozneje to izvedel, mi ne bi več zaupal. Ali naj mu rečem: to ti povem, ko boš večji? Ne, to bi bilo nevarno, otrok bi morda drugod poizvedoval in stvar slišal na nespodoben način. In ali bom lažje povedala, ko bo fantič star deset,

dvanajst let! To mi je šinilo v glavo, pa sem mu rekla: »Le potrpi, ko pojdeva danes zvečer spat, ti bom povedala.«

Med tem me je Bog razsvetlil. Zvečer sedem k njegovi posteljici, vzamem njegove roke v svoje in mu takole pripovedujem: »Oče in mati se imata prav rada. Zato si prav iz srca želita, da bi dobila kakega otročička. Veš, da mali otroci pridejo od Boga. On je ustvaril prvega človeka, od Njega pride vsako življenje. Ker oče in mati otroka želita, naredi Bog, da zraste otrok iz prav male kali, ki je pa še skoraj celo leto zaprta v temni sobici.

Saj veš, tudi zelišča, cvetlice in drevesa izrastejo po volji Božji iz majhnega semenčka. Vsak semenček mora pa v zemljo priti, tam v temni zemlji se poživiti in raste kakor v sobici. Kal za otroka pa je Bog položil v telo materino, tam je njegova sobica. Tam si bil tudi Ti, prav na mojem srcu. Tu je naredil ljubi Bog tvoje telo in tvojo dušo. Kako, to edino Bog vé. Tako si ti postal in rasel tako dolgo, da sem te mogla vzeti v naročje. Vidiš, kako mati otroka še pred porodom nosi. Tudi Božja Mati je tako Jezusa nosila k teti Elizabeti.

To pa za mater ni lahko. Marsikaj mora trpeti in ko otrok na svet prihaja, občuti hude bolečine. Toda iz ljubezni do otročička vse potrpi; večje je namreč njeno veselje kakor pa njeno trpljenje.

Starši se Bogu za dar zahvalijo, pa mu obljubijo za otroka skrbeti in ga pobožno vzgajati. Kmalu ga pošljejo k sv. krstu, da ga Bog popolnoma za svojega otroka sprejme. Kar sem

ti sedaj povedala, je skrivnost med otrokom in materjo, je najina skrivnost. To ti veš od mene, nikogar več o tem ne poprašuj in z nikomur o tem ne govori.«

Ko sem prenehala, čutim, kako se dve roki ovijata okoli mojega vratu in se otročiček k meni pritiska, šepetajoč: »O mama, kako Vas imam jaz rad!« Njegova otroška ljubezen je od dne do dne rasla in se razvijala v ono obzirnost, skrb in spoštovanje, kakor se do staršev spodobi. Zgodaj sem otroku zabičevala, ako česa ne vé, naj le k meni pride poprašat. Omenjeni pogovor mu je dal pogum, da je rad k meni prihajal. Kratka razlaga, ena beseda je navadno zadostovala, da sem ga srečno pripeljala skozi spolne nevarnosti poznejših let.

Ali ni ta razgovor za Vas, drage matere, poučljiv? Ljubeznive bodite do otrok, da Vam bodo vse zaupali in Vam ničesar ne prikrivali, kar je za vzgojo sploh, posebno za pravo spolno vzgojo neizrečeno važno. Kadar pridejo otroci Vas kaj poprašat, odgovorite jim radi in ljubeznivo in odkrito, da bodo zadovoljni; ne bojte se truda, vsaj se gre za časno in večno srečo Vaših otrok.

Ker je to tako važno, čujte še en zgled.

4. Dobra teta tako-le pripoveduje:

»Pred kratkim sem obiskala brata in sestro, ki sta našo 14 let staro nečakinjo za svojo vzela. Že grede s kolodvora se mi je reklo: »Močno smo želeli, da si prišla; morala boš Minko poučiti; zadnji čas prav mnogo takih stvari povprašuje, da si ne moremo pomagati in ji ne moremo pravega odgovora dati.« Kmalu sem spoznala, ka-

kega pouka Minka potrebuje in sem sklenila zvečer zaupno z njo govoriti. Sedeli sva sami. Sedaj vzamem njeno roko v svojo in začnem:

»No, Minka, postala si velika in razumna deklica, ki sme marsikaj vedeti, česar otroci ne razumejo, pa se jim zato tudi ne pove. Ti želiš vedeti, kako mali otroci postanejo in pridejo na svet.«

»Ali mi hočete res povedati? O, kako bi bila vesela!«

»Gotovo ti hočem, ker si že dosti odrasla, da boš razumela.«

Otrok upre vprašajoče svoje oči vame.

»Ti veš, da je Bog prva dva človeka ustvaril in jima je rekel: Rastite in množite se! Sedaj pa ni bilo več potrebno, da bi bil vseмогоčni Bog vsakega človeka posebej ustvaril in na zemljo postavil.

V vsakem žitnem semenu je klica, ki čudno izraste v krepko bilko, ako se seme v vlažno zemljo poseje. Glej, slične klice je vseмогоčni Bog položil v telo matere. V njej leže in spe, dokler jih ljubezen očeta in matere, ki se v zakon združita, ne prebudi, da se začnejo razvijati. Tako postane mali otročiček. V materinem naročju počiva več časa, dokler se toliko ne okrepi, da more brez nje živeti. Ko to more, mati otroka rodi. Pri porodu mora imeti pomoč, namreč izučeno babico ali zdravnika. Navadno čuti mati pri porodu hude bolečine; da, dogodi se včasih, da mati umrje, kakor je umrla mati tvoje sestričine Anice.«

»O, tedaj je pa svoje življenje za otroka žrtvovala!«

»Res! Ti si pa sedaj lahko predstaviš, kako rada mora mati imeti otroka, ki ga je tako dolgo pod svojim srcem nosila in v težkih mukah porodila.«

»Sedaj razumem, kar sem večkrat čitala, da so veliki možje svoje matere do pozne starosti neizrekljivo spoštovali in ljubili. — Toda včasih pa dobe otroka tudi dekleta, ki še nimajo moža; tako sem onidan slišala in trdili so, da je to sramotno.«

Za trenutek me je iznenadilo, potem sem pa odgovorila: »Da, to se dogodi; toda dogodi se le tam, kjer je neurejena ljubezen. Bog hoče, da nov človek začne rasti šele potem, ko se je zakon sklenil, ko se je prejel sveti Zakrament. Žalibog so nekateri mladi ljudje lahkoumni, pa se za naredbe Božje ne zmenijo.«

»Kaj ne, to je strast?«

»Da, grešna strast, ki ne pripelje do sreče. Dotični nočejo ali pa ne morejo postati mož in žena; toda otročiček raste in pride na svet kot otrok greha in sramota staršev.«

»O, siromašen, siromašen otročiček! — Kako sem vesela, ker ste mi to povedali. Kako pa je bilo z Materjo Božjo, ali je zares Jezuščka na svojem srcu nosila?«

»Resnično, na srcu ga je nosila, kakor predragocen dragulj, kakor prečudežen sad.«

»Ali ga je tudi porodila v bolečinah, kakor druge matere?«

»Mati Božja je bila devica pred porodom, v porodu in po porodu svojega otroka. Porodila ga je na čudežen način, ne kakor druge matere, in v veliki radosti. Saj veš, da na to skrivnost le

z največjim spoštovanjem mislimo in na svoje prsi, trkamo, kadar molimo: In beseda je meso postala in je med nami prebivala.«

»Da, sedaj pa razumem, da je Marija najbolj sveta in da tudi z najmanjšim grehom ni smela biti omadeževana. Toda povejte mi, ali je Jezuščka zato dobila, ker je svetega Jožefa tako ljubila?«

»Ne, dobila ga je po nerazumljivem čudežu, ki ga je Bog pri učlovečenju svojega Sina storil. Spočela in rodila je Jezusa po delovanju svetega Duha.«

»O, kako lepo sedaj vse to razumem! Zato se sveti Jožef le rednik Jezusov imenuje in ljuba Mati Božja je bila mati in devica.«

»Tako je, moj otrok. Vsak otrok, ki ga Bog materi na srce položi, pripada očetu in materi. Jezušček je pa pripadal edino Devici Mariji. Marija je le za Boga živela, ne pa za Jožefa, akoravno ga je spoštovala in ljubila. Jožef se je Bogu daroval po duši in po telesu, zato se imenuje deviški ženin Marije. Device in matere ni bilo pred Marijo in je tudi po njej več ne bo; zato je Ona edina izvoljenka.«

Otrok me je razumel, z obema rokama me objame in pravi: »O kako sem vesela, sedaj vem vse in kako lepo je to, kako lepo!«

»In ti ne boš več tuhtala in premišljevala o teh svetih in skrivnostnih zadevah. Ako boš želela še kaj izvedeti, pa teto poprašaj!«

»Tega ne potrebujem, saj vse vem.«

Kaj ne, kako nežno in sramežljivo se je deklica poučila o postanku otroka v materi. Popolnoma je bila zadovoljna, vesela, srečna in hva-

ležna. In vendar se o spolnih stvareh še prav nič govorilo ni. Vse je deklica poizvedela nekako vzvišeno, skrivnostno, kot sveto naredbo ljubega Očeta v nebesih.

5. Kaj pa, če otrok s tem še ni zadovoljen, pa hoče kaj izvedeti kaj več. To bi se moglo dogoditi tedaj, ko mu je telo že toliko dozorelo, da se mu začnejo spolni občutki. To se zgodi, ko se pri fantiču začne seme in pri deklici mesečni čas. Dotični živci, ki se dražijo in provzročujejo spolne občutke, so zvezani z možgani, kjer se vsled tega vzbude spolne misli, misli na drugi spol.

To je pač nevaren čas. V tem času morda odgovor, kakor smo ga dali otroku, ne bo več zadostoval, on hoče vedeti več. Ako mu ne pove mati ali oče — mati morda hčerki, oče sinu — popraševal bo drugod in dotične stvari izvedel na gnusen in pohujšljiv način.

Le opazuj otroka in ako zapaziš, da v sebi vedno nekaj premišljuje, tedaj prehití nevarnost pohujšanja in otroku bolj natanko povej o združitvi očeta in matere pri spočetju otroka. Res to je težka in kočljiva stvar in je že tretja stopinja spolnega pouka, ki se poda le v letih telesne dozorelosti. Toda kako? Čujte navodilo! Sicer je težko; vendar pa se ga ne prestrašite, ako ste otroka za ta čas že tako vzgajali, kakor sem povedal. Ako niste, bo pač pouk težak, vendar le pogumno naprej. Torej pazite:

»Najpoprej razložite resnico, da je Bog vse ustvaril in smo zato vsi Njegova lastnina; On je gospodar, zapovednik, postavodajavec.«

»Potem povejte, da Bog tudi vse ohranjuje. Neživim stvarjem je dal, da dolgo, dolgo obstojé. Žive stvari pa: rastline, živali, človek, umrjo prejšli slej. Bog je poskrbel, da ne izumrjo; dal jim je moč, da se njim enaka bitja iz njih zarode. Kako?«

»Pri rastlinah se to zgodi po semenu, ki pade v zemljo, požene kali in raste. V semenu je vsa življenjska moč rastlin. Tudi žival se razvije iz semena, ki se v ženski živali prebudi v življenje, da začne rasti nova živalica. Ko se je dovolj razvila, pride iz materinega telesa na dan.«

»Ko ste to otroku dopovedali, morate začeti o človeku in reči: Ker je človek po telesu podoben živali, zato se tudi v materi dotični semenček s pomočjo očetove ljubezni prebudi v življenje, da začne v materi rasti otročiček. Temu otročičku pa koj iz prvega početka ustvari Bog neumrjočo dušo, katere pri živali ni, pa se tako človek razlikuje od živali.«

»Taka ljubezen moža in žene, iz katere se začne nov otrok, se sme izvršiti edino le v zakonu, ki ga je Bog v ta namen ustanovil. V zakonu si mož in žena sveto pred Bogom obljubita, da bosta v ljubezni in zvestobi rodila otroke in za nje skrbela. Le v tej sveti ljubezni se smejo otroci zaroditi. Dobro si zapomni: Edino v svetem zakonu, ki ga je ustanovil Bog, se sme storiti, kar je za spočetje otroka potrebno.«

»Otrok pa devet mesecev ne bi mogel brez matere živeti; hraniti ga mora mati s svojo srčno krvjo. Ko pa toliko dorase, da more dihati in hrano uživati, ga mati rodi. Mati v tem času velike bolečine trpi. No, pa mati ga mora še več

časa hraniti s svojo krvjo, ki se v njenih prsah izpreminja v mleko, kakor ga potrebuje otrok. Oče pa mora v potu svojega obraza za celo družino skrbeti.«

»Vse te naprave za razmnoževanje človeškega rodu je naredil Bog v nerazumljivi svoji modrosti in dobroti. Gorje človeku, ki te naprave zaničuje, zasmehuje ali se zanje ne zmeni, marveč njim nasprotno živi. Zakon je za moža in ženo vir posebne sreče, ako se vedno ravnata po volji božji; postane pa pekel na zemlji, izvir nesreč in nadlog za dušo in za telo, ako zakonski voljo Božjo vedoma prestopajo in tako smrtno greše.«

»Toda vse te čudežne naprave za ohranitev zaroda človeškega so le zunanji znaki še večjih čudežev Božje ljubezni. Oče in mati ne samo, da pri ustvarjenju novega človeka sodelujeta, ampak imata tudi sveto nalogo, da pomagata otroke posvečevati in jih storiti deležne Kristusovega odrešenja. Smejo torej in pokličani so sodelovati pri najvišjih čudežnih delih troedinega Boga. Starši morajo otroka h krstu poslati in so potem prvi Božji služabniki, ki otroka poučujejo v Kristusovem nauku in mu pomagajo pridobivati si milosti Božje. Starši morajo otroke vzgajati za člane kraljestva Božjega na zemlji in za presrečne prebivavce nebes. Ta poklic, da starši pri največjih delih Božje ljubezni sodelujejo, povzdigne sveti zakon in razmnoževanje človeškega rodu med najbolj vzvišene, med najbolj svete skrivnosti na zemlji. Gorje mu, ki to svetišče zaničuje in oskrunja.«

Skleniti morete ta kočljivi pouk z besedami: »Kar sem ti povedal, si dobro zapomni. Toda o teh stvareh ne govori z nikomur, prerese so in presvete. Poprašaj mene, ako bi hotel še kaj izvedeti. Mnogi ne poznajo svetosti teh stvari, pa govore o njih grdo in grešno. Takih razgovorov se ogibaj in boj kot strupa. Grdi govori o zakonu in zakonskih nalogah izpričujejo veliko pokvarjenost in dušno gnilobo.«

Dragi starši! To navodilo naj Vam bo le kot pomoč pri spolnem pouku. Vaša ljubezen do otrok Vam bo pomagala, da boste pravo zadeli. Vselej pa poprej molite sami; molite pa tudi z otrokom, preden mu začnete o teh zadevah govoriti.

6. Ker je ta zadeva važna, naj Vam še en način pouka opišem, da vse ravnanje bolje razumete in si ga po volji izberete.

Ako vidiš in opaziš, da otrok ni zadovoljen s spolnim poukom, ki le mater omenja, nič pa ne pove o sodelovanju očetovem, more ga mati poučiti, kakor sem ravnokar opisal, ali pa tako-le:

»Sin, ti bi rad vedel, odkod in kako si na svet prišel. Naj ti danes povem, da boš znal občudovati modrost Božjo tudi pri tem, kar je On naredil, da se pomnožujejo ljudje na zemlji.«

»Glej, ako ti zraven mene sediš in ti v oko pogledam in rečem: »moj sin,« ne mislim samo na to, da si bil meni izročen, naj te odredim, za te skrbim in te ljubim, ampak pri tem mislim še na nekaj lepšega, nekaj posebno nežnega in skrivnostnega. Vedi, midva se poznavava mnogo več časa kakor pa ti misliš, bila sva skupaj

mного poprej, preden si ti na svet prišel. Ti se čudiš, kako je to mogoče? Poslušaj!«

»Spomni se na seme pri rastlini, v čaši cvetlični se začne, tam je skrito, v toploti letni dozori, potem odpade in gre svojo pot. Glej, kakor seme v cvetki, si bil tudi ti v materi, pod njenim srcem dolgo, dolgo časa. Sedaj pa lahko razumeš, zakaj te presrčno ljubim in tudi ti mene posebno rad imaš. Kaj ne, saj razumeš, da midva prav posebno eden k drugemu pripadava, tako tesno ni noben človek združen z drugim, kakor sta združena otrok in mati.«

»In pomisli! Več časa poprej, preden sem te v bolečinah porodila, sem začutila, da v meni živiš, in dala sem ti ne le svojo kri, da si mogel živeti in se razvijati, ampak imela sem za tvojo dušo sto in sto srčnih želja, da bi ostala čista in postala krepka, prizadevala sem se za čiste, svete, pobožne misli, da bi z mojo krvjo prišle k tebi kakor dober angel in se tvoji duši vtisnile.«

»Želiš vedeti, odkod to, da si ti, ki si bil mnogo časa kot mala klica v meni, naenkrat začel živeti, rasti in se razvijati in siliti na dan? Ali te je prebudilo solnce, kakor spomladi prebudi klice cvetlic, da poženejo in se na vrhu zemlje prikažejo? Da, gotovo, tudi tebe je vzbudil v življenje topel solnčen žarek in ta je ljubezen tvojega očeta do mene. V tej ljubezni me je tvoj oče objel, poljubil, se združil z menoj in dobil si ti življenje od njega. In čuj, ljubezni Božje! v tistem trenutku je pa tudi dobri Bog, ki je priporoki mene in očeta v zakon zvezal, v svoji ljubezni tebe ustvaril, ti vdihnil neumrjočo dušo in začel si živeti.«

»Vedi, da ne samo v ženi, tudi v možu je klica za življenje novega človeka. Čul si v šoli o rastlinah, da mora prašek moške cvetlice priti v cvetko ženske cvetlice, potem se šele seme zarodi. Ta prašek pa iz ene cvetlice na drugo zanesse veter ali kak žužek; cvetlice nimajo srca, nimajo ljubezni in za tak zarod nič ne vedo. V človeku je pa ljubezen doma, ki jo v srcih naših vžiga Bog hoteč, da živimo skupaj v družini, skupaj v občini, skupaj v domovini. Taka od Boga vžgana ljubezen plamti tudi v srcu moža in žene, ki sta v cerkvi poročena in v skupno življenje zvezana, pa se imata rada in želita biti ena duša in eno telo. In ko se v sveti ljubezni združita, se poživi klica, ki je v materi in spočne se nov človek. Zato pa tudi otrok podeduje lastnosti očeta in matere, navadno od vsakega nekaj.«

»Ako zraven pomisliš, koliko vsaka mati trpi, ko otroka rodi, ko otrok iz njenega telesa na svet prihaja, da je celo v smrtni nevarnosti, lahko boš razumel, da je ljubezen med otrokom in materjo veliko močnejša in žarnejša od vsake druge na zemlji.«

»Ko si danes vse to zvedel, se boš varoval še lažje mnogih nevarnosti, ki bi pretile tvojemu telesu in tvoji duši. Kaj ne, telo in duša sodelujeta pri začetku novega človeka; ako je telo staršev pokvarjeno, omadeževano, ako je njihova duša slabotna, polna grdih strasti, bodo dušno in telesno slabi tudi otroci tako pokvarjenih staršev. Saj je v tistih klicah za novega človeka, ki so v materi in v očetu, zbrana vsa njihova narava, njene dobre in slabe lastnosti pa ostanejo v otroku, ki iz teh klic izraste. Ako se sedaj va-

ruješ in si ohraniš čisto, krepko telo, ako si ohraniš nedolžnost duše in premaguješ strasti, bodo vse te dušne in telesne lastnosti podedovali od tebe oni, ki bodo tebe očeta nazivali.«

»Pa še nekaj. Kaj ne, sedaj pa tudi razumeš, zakaj se ne sme kar tako govoriti o delih telesa, ki služijo za življenje novega človeka. Ti telesni udje se sramežljivo prikrivajo; skrbeti se mora, da se ne pokvarijo z nespodobnimi pogledi, z nespodobnim dotikovanjem, pa tudi ne z grdimi mislimi in željami. Saj zavisi sreča prihodnjih otrok od tega, da ti udje ostanejo popolnoma nepokvarjeni in čisti. Zato se morajo držati snažni, kar se doseže s sramežljivim kopanjem ali umivanjem; od vsega drugega dotikavanja pa se morajo čuvati. Sedaj boš pa tudi razumel, zakaj nam je dal Bog in tako zabičal šesto svojo zapoved. Zato, da nas obvaruje nesreče, da ohrani zdrave, čvrste nas in naš rod, da nam ljubezen do Njega in sveti strah pred Njim pomaga v hudih izkušnjah.«

»In če bi se dogodilo, da te v šoli ali na ulicah tvoji tovariši zasmehujejo, ker se nočeš razgovarjati grdo, nesramno in nespodobno, kaj ne, ne boš se sramoval svoje čistosti in nepokvarjenosti, ampak mislil si boš: »ko bi vi vedeli, kar vem jaz, ne bi tako govorili.«

Kaj ne, dragi starši, kako na ta način otrok o spolnih zadevah izve potrebno v nekem vzvišenem sijaju, misli mu ne ostanejo pri spolnem delu, ampak povzdignejo se više k zakonski ljubezni in k Božji modrosti, ki se vidi v vsem stvarstvu; vzbuja se mu spoštovanje do svojega

telesa, in vidi, kako varno, kako sramežljivo mora ravnati z njim. Tudi potrebo in važnost šeste zapovedi Božje bolje razumeva.

XIII.

Greha ne!

Dragi starši, nisem Vam še vsega povedal. Pogovoriti se moramo še o eni posebno pogubni stvari, ki more otrokom grozno škodovati. Mišlim na grehe zoper svoje lastno telo, dotikovanje spolnih telesnih krajev.

Ker v ta greh otroci, dečki in deklice, pogostokrat zabredejo, morate pač Vi, starši, tudi na to paziti, ako si hočete prav dobre, dušno in telesno zdrave otroke vzgojiti. Naj Vam še o tej važni stvari nekoliko naukov dam:

1. Vedite, da skrivni grehi zoper svoje telo škodujejo duši in telesu.

Najpoprej bi se mogli dotični spolni udje pokvariti. Ako deček greh zgodaj začne, je mogoče, da se mu spolni ud prav ne razvije; mogoče je, da naposled, ko doraste, pa greh nadaljuje, na tistem kraju oboli, kar dokazuje mnogo zgledov po hišah in po bolnišnicah; da, marsikak nečistnik postane nesposoben za zakonsko življenje.

Od spolnih delov vodijo živci do hrbtenice in v možgane. Ako se dražijo spolni deli, razdražujejo se tudi živci, in bi mogli postati bolj slabi, razdražuje se nepotrebno hrbtenica in možgani, kar more tudi biti jako škodljivo; hrbtenica bi se mogla sušiti, možgani bi mogli opešati in preprečilo bi se pravo mišljenje; da, v bolnišnicah

se nahajajo norci, ki so radi tega greha taki postali.

To velja za dečka in za deklico. In ako tak grešen deček zraste, postane mož in se oženi, svojo slabost tudi na otroka prenese, da je njegov otrok na take grehe bolj nagnjen. Isto se mora reči, da, morda še v večji meri o dekletu, ki je temu grehu vdana in postane žena, postane mati.

2. Skrbni starši, kaj ne v kaki nevarnosti so Vaši otroci; morda to iz lastne izkušnje veste. Radi bi jih od teh grehov obvarovali. Toda kako?

Ako se boste prizadevali otroke tako vzgajati, kakor sem Vas poučil, že s tem svoje otroke dušno in telesno tako okrepite, da se bodo teh grehov varovali in ne bodo lahko vanje zabredli. Vendar naj Vas pa na nekatere nevarnosti še bolj opozorim.

a) Včasih so krivi starši. Morda so bili v prejšnjih letih sami razuzdani in so si s takim življenjem izpridili kri, oslabili živce; tedaj ni čuda, ako imajo tudi njihovi otroci slabo kri, slabe živce. Morda so starši preveč nezmerni v zakonskem življenju ob času, ko je žena noseča, ko mati doji. Ako so v tem času preveč poželjivi, prenesejo poželjivost na otroka.

b) Kriva je mehkužna vzgoja. Otroku se da vse, kar hoče, da se ne zna nič zatajiti, da postane oblizav, sladkosneden; otrok se prav toplo oblači in v razne obleke zavija, v prav mehko posteljico polaga in vsakega zraka varuje; otroku se daje močna, črna kava, daje se mu za zjutraj čaj

z rumom ali žganjem, daje se mu vino, žganje; otrok se hrani preveč z mesom in z zelo zabeljenimi jedili.

Ali nisem pred tako vzgojo stvaril. Taka vzgoja omehkuži telo, draži in slabi živce, vnema kri v možganih, razdražuje spolne ude. Mati, ne uživaj žganja in močnega vina in čaja z rumom, ko otroka pod srcem nosiš, ko otroka s svojim mlekom dojiš! Oče, ne bodi pijanec in ako si tako nesrečen, da se opiješ, pusti takrat svojo ženo v miru, da ne narediš otroka še bolj nesrečnega kakor si ti. Starši, rotim Vas pri Bogu, ne dajajte otrokom za zajtrk čaja z rumom ali žganjem, ne nudite jim vina ali žganja: to je za otroke strup, kri se izpridi, živci še ne razviti zaostanejo ali opešajo, vse telo se nagiba na nečisto spolno uživanje.

- c) Krivi so nesramni zgledi in ostudni govori. Otrok vidi nespodobnosti na sebi, pri bratih in sestrah, morda pri starših, otrok sliši nesramne besede: kar sliši in vidi, mu pride v domišljijo, iz domišljije po možganih in hrbtenici v živce, ki vodijo k spolnim udom, tako se ti dražijo in otroka na dotikanje nagibajo.

Znano je, kako otroci sami s seboj največ v onih vaseh greše, kjer je mnogo pijančevanja, ponočevanja, grdega prepevanja, nesramnega govorjenja. Vse to vpliva na otroka, na njegove živce, na spolne kraje, katerih se radi naslajanja začne dotikovati.

- d) Krivo je medsebojno zapeljevanje. Gorje, ako je en otrok pohujšan! Ne more molčati; nekaj ga tišči, da spolne

stvari tovarišu pove, pa se med seboj začneta pogledavati, dotikati. Zato naj ne bodo otroci nikdar sami. Oh, kako nevarna je paša! Na paši je več otrok skupaj, morda fantiči in deklice; skoraj nič opravka nimajo, pa jim vse na misel pride; zraven še pri živali kaj nespodobnega zapazijo: in kmalu začnejo med seboj grešiti.

Nevarno je tudi kopanje, ako so fantiči popolnoma goli, kakor se žalibog po deželi opaža prav pogostokrat.

- e) Pri fantičih more grehu dati povod tudi obleka, ki je med nogami pretesna. Taka obleka ga ravno na spolnem kraju pritiska in drgne in bo povod, da se začne tudi sam z rokami tipati. Tudi zadržavanje naravne potrebe draži spolne ude in nagiba fantiča in deklico, da bi se jih dotikala.

Naštel sem Vam glavne nevarnosti, da se otroci tako pogubnega greha nauče že v prvih letih, ko so komaj 8, 9, 10, 12 let stari.

3. Kako pomagati? Prizadevati se morate, da omenjene nevarnosti od svojih otrok odvrnete in pa da z vso vzgojo otroke po duši in telesu tako okrepite, da bodo mogli nevarnosti premagati, ako po nesreči vanje zabredejo. Sedaj boste pa še bolj spoznali, kako važno je otroke prav vzgajati in kako potrebno je, da vsaj za glavna navodila veste. Morate pa tudi sami pre-mišljevati, otroke poučevati in se po tem ravnati. Laže je otroka greha obvarovati, kakor pa ga iz greha iztrgati, ako se ga je navadil.

Lahko pa tudi čutite, kako je potrebno, da vcepljate otrokom v srce strah Božji, ljubezen do

Jezusa in Marije, spomin na angela varuha, da jih navajate na vredno in pogosto prejemanje sv. Zakramentov. Prizadevajte si pa tudi, da otroci Vam vse zaupajo, posebno da zaupajo Tebi, ljuba mamica.

Ako Ti slutiš, da Tvoj otrok sebe oskrunja, ker vidiš, da je perilo čudno umazano, da se je otrok ves izpremenil, da blede, da ima čudne oči, da ne mara za igre, ampak išče samote, da je postal trd, ključovalen, tedaj ga poizkusi z ljubeznijo in milino pregovoriti, da Ti vse pove. Ko Ti pove, ne jezi se, ne togoti se, ampak vzbujaj mu stud nad grehom, strah Božji, nagibaj mu voljo, da greh pusti in vdihni mu poguma.

Morda je otrok še nezaveden in se dotika samega sebe nevedoč, kaj je spolni občutek. Pokaži mu, da je tako dejanje ostudno, nizko, nespodobno, sramotno. Povej mu, da taka dejanja sovraži Bog, sovraži Marija Devica in se gnusijo angelu varuhu, pa tudi vsakemu poštenemu človeku. Namigni mu tudi, da je dejanje škodljivo za telesno zdravje, da izgubljena tekočina potrebuje zase mnogo krvi, pa zato, ako se izgublja, človek nima več dosti krvi, opeša, morda tudi oboli in umrje. Le povej mlademu grešniku, da se s tem poniža k živali, da mu bo opešal razum, spomin, opešala moč volje. Prosi ga, naj tega več ne stori. Obudi z njim pred križem ali pred podobo Matere Božje globoko kesanje, pa trden sklep, da tega ne bo več storil. Obljubi naj Ti, da Ti bo povedal, ako se bo še kdaj pregrešil. Tako je otrok poučen, akoravno se spolne stvari še imenoval niso.

Ako se otrok v greh povrne, ne obupaj, ne razjezi se, ne kregaj, ne tepi otroka. Le zopet ga pouči, daj mu srčnosti, pokesa naj se in zopet poboljšanje obljubi. Če je otrok že začel prejemati sv. Zakramente, naj jih sedaj še bolj pogosto prejema.

Kaj pa, če opaziš, da je bolezen bolj globoka, da grejo otroku po glavi spolne misli, da čuti spolne mike v telesu, da dotične stvari morda nekako sluti, da ga neka sila k drugemu spolu vleče? To je pa že bolj težak slučaj. Posvetuj se z duhovnim pastirjem, morda z zdravnikom, moli in potem ravnaj!

Poučuj slično, kakor sem ravnokar omenil, tudi s posebno ljubeznijo in resnobo. Pomisli, kar sta z očetom pri vzgoji sploh zagrešila; popravi, kar je mogoče. Uporablaj verska sredstva; nagibaj otroka, da moli, da zdihuje k Devici Mariji, da iz srca rad prav pogosto prejema svete Zakramente.

Morda bo tudi sedaj potreben pouk o začetku otrok, pouk, tako resnoben in v tako svetli luči in s tako vzvišenega stališča, kakor sem Ti ga že priporočil. Tudi ta pouk bo pomagal, da spozna otrok važnost spolnih udov, pa tudi vzvišenost in svetost namena, radi katerega nam jih je Bog dal.

Vsekako pa naj se otrok tudi telesno krepi: naj dela, naj poskoči, naj se igra na zraku, naj se izkoplje ali naglo umije v hladni vodi, in sicer večkrat. S tem se bo tudi zabaval in raztresel, pa mu misli ne bodo tako vhažale na spolne stvari.

Upaj, da se otrok greha odvadi in si potem s čistim življenjem popravi telesno zdravje in telesno moč, v kolikor jo je morda že poškodoval.

4. Precej sem Vam povedal; vendar pa ne smem prezreti še enega jako nevarnega časa v življenju Vaših otrok.

Veste li, kdaj najbolj začne otrok dobivati nečiste izkušnjave? in kdaj pride v nevarnost, da začne spolne ude nevarno in grešno dotikovati? Kadar mu telo spolno dozori. To se dogodi pri fantiču, ko je star 13, 14, 15 let; tedaj je telo dozorelo, seme se mu je razvilo in sedaj prvič začuti neke nepoznane občutke, neke nepoznane muke v spolnih krajih, iz katerih se mu včasih siloma neka tekočina izlije. To je prevažen in prenevaren čas. Vsi ti čudni nepoznani dogodki v njegovem telesu ga nagibljejo, da se morda začne pogledovati, da se začne dotikati in sam provzročevati dotične nevarne občutke.

Še hujše je pri deklici, ko dozori, kar se dogodi, ko je stara 12, 13, 14 let. Tudi ona postane čudna, pusta, nekako izmučena, nič se ji ne ljubi, okoli spolnih krajev ima nenavadne občutke in naenkrat zakrvavi. Prestraši se, ne vé, kaj to pomeni. Ves ta dogodek pa tudi njo nagiba, da se na spolnem kraju začne dotikati.

Izkušnja me uči, da bi se mnogo greha preprečilo, ako bi se pouku o začetku človeka in pouku zoper ta greh, kakor sem ga ravnokar omenil, dodal še pouk o teh pojavih, katere deček in deklica v sebi čutita. Ta pouk bi se mogel glasiti tako-le:

a) Pri dečku. Ko Te deček poprašuje o začetku otrok, ali ko Ti svoj greh s solzami izpove, reci mu: »Ti sedaj v sebi velike izpremembe čutiš. Glas se ti je izpremenil, male brkice ti rastejo, nekako posebno razposajen si postal,

tako čudne reči se v tvojem telesu gode in ne-
čiste misli te nadlegujejo.

To prihaja odtod, ker dozorevaš v mladeni-
niča, mladega moža, ker dozorevaš v spolnem po-
gledu. Razumeš me, kaj mislim. Tvoje telo raz-
vija sedaj one ude in one moči, ki so potrebne za
zarod, da se ljudje na zemlji pomnože. Ker pa
telo za to najboljših sokov potrebuje, zato telo
svoje ravnotežje nekako izgubi, in fant postane
nekako pust, svojeglaven, divji. Toda premagati
se je treba, da ne postaneš suženj svojega telesa,
ampak da nad njim gospoduješ.

Pa še nekaj. Ko tako dozorevaš, se zbudi v
tebi spolni nagon, nadlegujejo te misli na drugi
spol, na drugovanje ž njim. Hud je že nagon po
jedilu in pijači, že tega je treba krotiti in sam
veš, kako grd je človek, ki je požrešen, nezmeren;
živali je podoben, da, pod žival samega sebe po-
niža. Zato se Bogu studi požrešnost in pijanost,
tak človek Boga žali, greši. Toda spolni nagon je
še bolj silen in močan, ker meri na ohranjevanje
človeškega rodu. Ker sta pa zato potrebna oba
spola, zato mladeniča tako silno vleče k druge-
mu spolu.

Toda po Božji in naravni postavi se sme
človeški rod pomnoževati le v svetem zakonu, v
katerem se oba spola po volji Božji nerazdruž-
ljivo skleneta, da v sveti ljubezni ustvarita dru-
žino in pomnožita človeški rod. Torej le v zakonu
se sme in more spolnemu nagonu dovoliti, kakor
se spodobi po nauku Zveličarjevem.

Zato je pa treba ta nagon obrzdavati in se
mu ne vdajati. Nikdar ne smeš iskati spolnega
naslajevanja s tem, da s prepovedanim, grešnim

dotikovanjem svoje telo dražiš, da se zbudi in se iz tebe neka tekočina izlije. Ta je potrebna telesnim živcem, da se razvijajo. Ko bi se to večkrat, dolgo časa godilo, bi živci oslabei, kri bi se pokvarila in tudi spolni del telesa bi se mogel pokvariti. Opešali bi še možgani v glavi, pa bi bil trde in zabite glave. In ko bi bil kedaj mož in oče, bi otroci od tebe hudo nagnjenje podedovali. Da, tudi nesramne misli bi te zmeraj bolj nadlegovale, nesramne želje zmeraj huje pritiskale in ti bi postal suženj teh strasti. Bilo bi to, kakor pijancu, ki se navadi piti: suženj pijače postane; vidi svojo sramoto, svoj pogin, svoj greh, toda premagati se ne more. Še huje suženjstvo je suženjstvo v hudi poželjivosti: težko se popravi mladenič, ki se je tega greha navadil. O kolika nesreča!

To si torej zapomni. Nikoli se ne dotikaj samega sebe iz poželjivosti. Ko bi se pa dotaknil, ko se greš kopat, ali ko se včasih v hladni vodi hitro umiješ, da odpraviš umazanost telesa, ali bi se rahlo dotaknil iz gole radovednosti in bi se dotaknil le nekoliko, kaj malega in površno, da poželjivosti ne zbudiš, bi pa tak dotikljaj ne bil greh. Umiti se in skopati je še zdravo, da noben del telesa ni umazan, ampak so vsi snažni.

Tako smeš poučiti dečka; obvaroval ga boš hudih grehov in telesne ter dušne pokvarjenosti.

b) D e k l i c o naj pouči mati, seveda nekoliko drugače. Ko deklica izpolni dvanajst ali trinajst let, dobi svoj mesečni čas. Ta novi pojav je zanje jako nevaren, da začne potem sebe dotikati in telo si kvariti in grešiti, ako se poprej ne po-

uči. Kakor izkušnja uči, pouk v pravem času mnogo koristi. Podeli naj ga pa dobra mati. Kako pa?

Morebiti bo navezala ta pouk na oni o spočetju otroka, kakor sem poprej nekoliko zgledov povedal in bo rekla:

»Pravila sem, kako se v ženskem telesu razvijajo kali življenja že leta in leta poprej, preden stopi v sveti zakonski stan. Ti boš kmalu 12, 13 let stara; ravno to je pa ona starost, ko se v deklici take življenske kali začnejo razvijati, kar boš na nekaterih znakih spoznala.

Ne bo se ti ljubilo tako skakati, bolj tiha boš postala. Pa še nekaj se ti bo dogodilo, česar se pa ne smeš prestrašiti, ker ni nič nevarno, ampak za dekcle, ki dozoreva zdravo in naravnost potrebno. Kaj pa je to? Prišel bo namreč dan, ko boš čudno onemogla in zoperna in v spolnem delu telesa boš izgubila nekoliko krvi. To se pri zdravem dekletu dogodi na vsake štiri tedne in je dokaz, da njeno telo dozoreva. Pri materi je ta kri hrana njenemu otroku; dokler pa otroka ni, mora kri o pravem času iz telesa. Vidiš, kako modro je Bog vse napravil in kako je za vse poskrbel!

Tega se pa prav nič ne boj, ni nevarno. Edino na to pazi, da tistega dne ne delaš preveč in se ne prehladiš. Navadna dela le opravljaj, le pretežka odloži na drugi dan. Prehladiti se pa ne smeš; zato ne stopaj v hladno vodo; ako je mraz, ne bodi bosa!

Da ti pa kri na telesu ne zastane in se ti telo ne vname, ali te radi strjene krvi začne srbeti,

vzemi na skrivnem mlačne, ne mrzle, vode in se rahlo in sramežljivo na dotičnih delih umij; vzemi mehko krpico ali namoči gobo, toda ne drgni se, ne pritiskaj se, da si hude poželjivosti in hudih občutkov ne zbudiš. Tako umivati se smeš večkrat, in sicer v drugih časih s hladno vodo, po kateri se telo okrepi in prehudo poželjenje ohladi.

Svojo razdražljivost, sitnost in onemoglost, ki jo boš v takih urah čutila, premaguj. Naj nikdo ne ve, kaj ti je in v kakem stanju da si; ženski ponos zahteva, da za čas tega krvavenja nikdo ne izve. Le premaguj se, ostani mirna in vesela, da se tudi s tem pripraviš na bolj mučne čase, ako bi kdaj v svetem zakonu mati postala.

Še nekaj te prosim. Nikar se ne navadi na skriven greh, da bi se sama dotikala in vzbujala spolne občutke in spolno poželjenje. To škoduje. Pokvarila bi si kri, pokvarila živce, pokvarila morda sam spolni kraj; tudi misli tvoje bi postale nesramne in bi mnogo, mnogo izkušnjav trpela. In ko bi stopila v sveti zakon, bi tvoj greh tvoj otrok podedoval. O, spoštuj svoje telo, ki ima tako imenitne namene za rod človeški. Iz tega pa tudi lahko vidiš, kako važna in opravičena je šesta Božja zapoved. Kar Bog naredi in zapove, vse modro naredi in zapove, vse je za našo častno in večno srečo koristno in potrebno. Le Boga se boj, ki vse vidi in vse ve, pa se greha delati ne sme.«¹

¹ Ta kočljivi, vendar jako potrebni pouk sem posnel po priznanih knjigah: Foerster, Jugendlehre; Auer, die christliche Erziehung; Ernst, Elternpflicht.

XIV.

Konec.

Starši, napisal sem Vam mnogo za Vas in za Vaše otroke prepotrebnih naukov. Res, moral sem omeniti človeško telo in njegove ude, moral sem govoriti o skritih in skrivnostnih dogodkih v človeškem telesu in med zakonskimi: toda govoril sem iz potrebe, s svetim strahom, s spoštovanjem in sramežljivo. Ravno tako tudi Vi lahko govorite s svojimi otroci, pa bodo o spolnih stvareh z nekakim svetim strahom razmišljali, o njih ne govorili, marveč molčali in le starše poprašali ono, kar bi radi zvedeli. Vse drugače bi pa bilo, ko bi otroci spolne stvari zvedeli od tovarišev, ki so morda izprijeni, zvedeli bi jih na ostuden način, pa bi se pokvarili in pogreznili v skrivno razuzdanost.

Prosim Vas, prečitajte to knjižico večkrat, pa molite zraven, in Bog Vas bo razsvetlil, da boste vse dobro razumeli in mogli nauke pri vzgoji otrok uporabiti. Posebno Vas, mlade matere, prosim, da se po teh naukih ravnate koj, ko se omožite in bi Vas Bog blagoslovil; upam, da boste tako vzgojile telesno in dušno zdrave in dobro razvite otroke.

Izročim pa knjižico Tebi, o deviška Mati! Ti jo blagoslovi in pomagaj, da bode v hišah naših vernikov doma prava ljubezen, medsebojen mir, da bodo vsi ostali nedolžni, sramežljivi, čisti, nepokvarjeni otroci Božji!

